

Anaxagorás

Testimonia DK 59 A

A 1 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum II, 6-15

(6) Ἄναξαγόρας Ἡγησιβούλου ἢ Εὐβούλου Κλαζομένιος. οὗτος ἤκουσεν Ἄναξιμένους, καὶ πρῶτος τῆ ὕλη νοῦν ἐπέστησεν, ἀρξάμενος οὕτω τοῦ συγγράμματος, ὃ ἐστὶν ἡδέως καὶ μεγαλοφρόνως ἡρμηνευμένον· ἅπαντα χρήματα ἦν ὁμοῦ· εἶτα νοῦς ἐλθὼν αὐτὰ διεκόσμησεν' (fr. 17 Schaubach, cfr. B 1). παρὸ καὶ Νοῦς ἐπεκλήθη, καὶ φησι περὶ αὐτοῦ Τίμων ἐν τοῖς Σίλλοις οὕτω (fr. 24 D.):

καὶ που Ἄναξαγόρην φάσ' ἔμμεναι, ἄλκιμον ἦρω

Νοῦν, ὅτι δὴ νόος αὐτῶ, ὃς ἐξαπίνης ἐπεγείρας

πάντα συνεσφῆκωσεν ὁμοῦ τεταραγμένα πρόσθεν.

οὗτος εὐγενεῖαι καὶ πλούτῳ διαφέρων ἦν, ἀλλὰ καὶ μεγαλοφροσύνη, ὅς γε τὰ πατρῶα παρεχώρησε τοῖς οἰκείοις. (7) αἰτιαθεὶς γὰρ ὑπ' αὐτῶν ὡς ἀμελῶν· τί οὖν, ἔφη, οὐχ ὑμεῖς ἐπιμελεῖσθε; καὶ τέλος ἀπέστη καὶ περὶ τὴν τῶν φυσικῶν θεωρίαν ἦν οὐ φροντίζων τῶν πολιτικῶν. ὅτε καὶ πρὸς τὸν εἰπόντα ἰοὐδέν σοι μέλει τῆς πατρίδος; εὐφήμει, ἔφη, ἐμοὶ γὰρ καὶ σφόδρα μέλει τῆς πατρίδος· δείξας τὸν οὐρανόν.

λέγεται δὲ κατὰ τὴν Ξέρξου διάβασιν εἴκοσιν ἐτῶν εἶναι, βεβιωκέναι δὲ ἑβδομήκοντα δύο. φησὶ δ' Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς Χρονικοῖς (F GrHist. 244 F 31; II, 1028) γεγενῆσθαι αὐτὸν τῆ ἑβδομηκοστῆ Ὀλυμπιάδι (-500/-497), τεθνηκέναι δὲ τῶ πρώτῳ ἔτει τῆς ὀγδοηκοστῆς ὀγδότης (-428). ἤρξατο δὲ φιλοσοφεῖν Ἀθήνησιν ἐπὶ Καλλίου (-456, vel Καλλιάρχου -480) ἐτῶν εἴκοσιν ὧν, ὡς φησι Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐν τῆ τῶν Ἀρχόντων ἀναγραφῇ (F GrHist. 228 F 2; II, 960), ἔνθα καὶ φασὶν αὐτὸν ἐτῶν διατριῆσαι τριάκοντα.

(8) οὗτος ἔλεγε τὸν ἥλιον μύδρον εἶναι διάπυρον (= fr. 24 Schaub.) καὶ μείζω τῆς Πελοποννήσου οἱ δὲ φασὶ Τάνταλον· τὴν δὲ σελήνην οἰκῆσεις ἔχειν, ἀλλὰ καὶ λόφους καὶ φάραγγας. ἀρχὰς δὲ τὰς ὁμοιομερείας· καθάπερ γὰρ ἐκ τῶν ψηγμάτων λεγομένων τὸν χρυσὸν συνεστάναι, οὕτως ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν μικρῶν σωμάτων τὸ πᾶν συγκεκρίσθαι. καὶ νοῦν μὲν ἀρχὴν κινήσεως· τῶν δὲ σωμάτων τὰ μὲν βαρῆα τὸν κάτω τόπον, [ὡς τὴν γῆν], τὰ δὲ κοῦφα τὸν ἄνω ἐπισχεῖν, ὡς τὸ πῦρ ὕδωρ δὲ καὶ ἀέρα τὸν μέσον. οὕτω γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς πλατείας οὔσης τὴν θάλατταν ὑποστῆναι διατμισθέντων ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῶν ὑγρῶν. (9) τὰ δ' ἄστρα κατ' ἀρχὰς μὲν θολοειδῶς ἐνεχθῆναι, ὥστε κατὰ κορυφὴν τῆς γῆς τὸν αἰεὶ φαινόμενον εἶναι πόλον, ὕστερον δὲ τὴν ἔγκλισιν λαβεῖν. καὶ τὸν γαλαξίαν ἀνάκλασιν εἶναι φωτὸς [τῶν ὑπὸ] ἡλίου μὴ καταλαμπομένων (τῶν) ἄστρον. τοὺς δὲ κομήτας σύνοδον πλανητῶν φλόγας ἀφιέντων· τοὺς τε διαίττοντας οἷον σπινθῆρας ἀπὸ τοῦ ἀέρος ἀποπάλλεσθαι. ἀνέμους γίγνεσθαι λεπτυνομένου τοῦ ἀέρος ὑπὸ τοῦ ἡλίου. βροντὰς σύγκρουσιν νεφῶν· ἀστραπὰς ἔκτριψιν νεφῶν· σεισμὸν ὑπονόστησιν ἀέρος εἰς γῆν. ζῶα γίγνεσθαι ἐξ ὑγροῦ καὶ θερμοῦ καὶ γεώδους, ὕστερον δὲ ἐξ ἀλλήλων· καὶ ἄρρενα μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν, θήλεα δὲ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν.

(10) φασὶ δ' αὐτὸν προειπεῖν τὴν περὶ Αἰγὸς ποταμοὺς γενομένην τοῦ λίθου πτῶσιν, ὃν εἶπεν ἐκ τοῦ ἡλίου πεσειῖσθαι. ὅθεν καὶ Εὐριπίδην, μαθητὴν ὄντα αὐτοῦ, χρυσέαν βῶλον εἶπεῖν τὸν ἥλιον ἐν τῷ Φαέθοντι (FTG fr. 783). ἀλλὰ καὶ εἰς Ὀλυμπίαν ἐλθόντα ἐν δερματίνῳ καθίσει, ὡς μέλλοντος ὕσειν· καὶ γενέσθαι. πρὸς τε τὸν εἰπόντα, εἰ τὰ ἐν Λαμψάκῳ ὄρη ἔσται ποτὲ θάλαττα, φασὶν εἶπεῖν· ἔάν γε ὁ χρόνος μὴ ἐπιλίπη'. ἐρωτηθεὶς ποτε, εἰς τί γεγέννηται, εἰς θεωρίαν, ἔφη, ἡλίου καὶ σελήνης καὶ οὐρανοῦ'. πρὸς τὸν εἰπόντα· ἔστερήθης Ἀθηναίων' οὐ μὲν οὖν, ἔφη, ἄλλ' ἐκεῖνοι ἐμοῦ'. {ιδῶν τὸν Μανσῶλου τάφον ἔφη· τάφος πολυτελεῆς λελιθωμένης ἐστὶν οὐσίας εἰδῶλον'.} (11) πρὸς τὸν δυσφοροῦντα ὅτι ἐπὶ ξένης τελευτᾷ ἄπανταχόθεν, ἔφη, ὁμοία ἐστὶν ἢ εἰς αἴδου κατάβασις'. δοκεῖ δὲ πρῶτος, καθά φησι Φαβωρίνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ (fr. 26; FHG III, 581), τὴν Ὀμήρου

ποίησιν ἀποφήνασθαι εἶναι περὶ ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης· ἐπὶ πλεῖον δὲ προστῆναι τοῦ λόγου Μητρόδωρον τὸν Λαμψακηνόν (c. 61), γνῶριμον ὄντα αὐτοῦ, ὃν καὶ πρῶτον σπουδάσαι τοῦ ποιητοῦ περὶ τὴν φυσικὴν πραγματείαν. πρῶτος δὲ Ἄναξαγόρας καὶ βιβλίον ἐξέδωκε συγγραφῆς (?). φησὶ δὲ Σιληνὸς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Ἱστοριῶν (F GrHist. 27, 2; I, 212, 7) ἐπὶ ἄρχοντος Δημόλου (?) λίθον ἐξ οὐρανοῦ πεσεῖν· **(12)** τὸν δὲ Ἄναξαγόραν εἰπεῖν ὡς ὅλος ὁ οὐρανὸς ἐκ λίθων συγκέοιτο· τῇ σφοδρᾷ δὲ περιδινήσει συνεστάναι καὶ ἀνεθέντα κατενεχθήσεσθαι.

περὶ δὲ τῆς δίκης αὐτοῦ διάφορα λέγεται. Σωτίων μὲν γὰρ φησιν ἐν τῇ Διαδοχῇ τῶν φιλοσόφων ὑπὸ Κλέωνος αὐτὸν ἀσεβείας κριθῆναι, διότι τὸν ἥλιον μύδρον ἔλεγε διάπυρον· ἀπολογησαμένου δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ Περικλέους τοῦ μαθητοῦ, πέντε τάλαντοις ζημιωθῆναι καὶ φυγαδευθῆναι. Σάτυρος δ' ἐν τοῖς Βίοις (fr. 14; FHG III, 163) ὑπὸ Θουκυδίδου φησὶν εἰσαχθῆναι τὴν δίκην ἀντιπολιτευομένου τῷ Περικλεῖ· καὶ οὐ μόνον ἀσεβείας, ἀλλὰ καὶ μηδισμοῦ· καὶ ἀπόντα καταδικασθῆναι θανάτῳ. **(13)** ὅτε καὶ ἀμφοτέρων αὐτῷ προσαγγελέντων, τῆς τε καταδίκης καὶ τῆς τῶν παιδῶν τελευτῆς, εἰπεῖν περὶ μὲν τῆς καταδίκης, ὅτι ἄρα ἰκαίμων καίμου πάλαι ἢ φύσις κατεψηφίσαστο, περὶ δὲ τῶν παιδῶν, ὅτι ἠίδειν αὐτοὺς θνητοὺς γεννήσας'. (οἱ δ' εἰς Σόλωνα τοῦτο ἀναφέρουσιν, ἄλλοι εἰς Ξενοφῶντα.) τοῦτον δὲ καὶ θάψαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν αὐτοὺς Δημήτριός φησιν ὁ Φαληρεὺς ἐν τῷ Περὶ γήρωσ. Ἐρμιππος δ' ἐν τοῖς Βίοις (fr. 31; FHG III, 43) φησὶν, ὅτι καθείρχθη ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τεθνηξόμενος. Περικλῆς δὲ παρελθὼν εἶπεν, εἴ τι ἔχουσιν ἐγκαλεῖν αὐτῷ κατὰ τὸν βίον· οὐδὲν δὲ εἰπόντων ἰκαίμων καὶ ἐγώ, ἔφη, τούτου μαθητῆς εἰμι· μὴ οὖν διαβολαῖς ἐπαρθέντες ἀποκτείνητε τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐμοὶ πεισθέντες ἄφετε'. καὶ ἀφείθη· οὐκ ἐνεγκὼν δὲ τὴν ὕβριν αὐτὸν ἐξήγαγεν. **(14)** Ἰερώνυμος δ' ἐν τῷ δευτέρῳ Τῶν σποράδην ὑπομνημάτων (fr. 9 Hill.) φησὶν, ὅτι ὁ Περικλῆς παρήγαγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ δικαστήριον, διερρηκτότα καὶ λεπτόν ὑπὸ νόσου, ὥστε ἐλέω μᾶλλον ἢ κρίσει ἀφειθῆναι. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς δίκης αὐτοῦ τοσαῦτα. ἔδοξε δὲ πως καὶ Δημοκρίτῳ ἀπεχθῶς ἐσχηκέναι. ἀποτυχῶν τῆς πρὸς αὐτὸν κοινολογίας. καὶ τέλος ἀποχωρήσας

εἰς Λάμψακον αὐτόθι κατέστρεψεν. ὅτε καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς πόλεως ἀξιούντων τί βούλεται αὐτῷ γενέσθαι, φάναι, τοὺς παῖδας ἐν ᾧ ἂν ἀποθάνῃ μηνὶ κατ' ἔτος παίζειν συγχωρεῖν. καὶ φυλάττεται τὸ ἔθος καὶ νῦν. (15) τελευτήσαντα δὴ αὐτὸν ἔθαψαν ἐντίμως οἱ Λαμψακηνοὶ καὶ ἐπέγραψαν·

ἐνθάδε, πλεῖστον ἀληθείας ἐπὶ τέρμα περήσας
οὐρανοῦ κόσμου, κεῖται Ἴναξαγόρας.

ἔστι καὶ ἡμῶν εἰς αὐτόν·

ἡέλιον πυρόεντα μύδρον ποτὲ φάσκεν ὑπάρχειν,
καὶ διὰ τοῦτο θανεῖν μέλλεν Ἴναξαγόρας·
ἀλλ' ὁ φίλος Περικλῆς μὲν ἐρύσατο τοῦτον, ὁ δ' αὐτὸν
ἐξάγαγεν βίον μαλθακὴν σοφίης.

γεγόνασι δὲ καὶ ἄλλοι τρεῖς Ἴναξαγόροι, ὧν (ἐν οὐδενὶ πάντα, ἀλλ') ὁ μὲν ἦν ῥήτωρ Ἴσοκράτειος· ὁ δὲ ἀνδριαντοποιός, οὗ μέμνηται Ἀντίγονος (p. 10 Wilam.)· ἄλλος γραμματικὸς Ζηνοδότειος.

A 2 = Harpokration Gram., Lexicon in decem oratores Atticos; p. 33 Dindorf

Ἴναξαγόρας σοφιστῆς Ἡγησιβούλου υἱὸς Κλαζομένιος Ἴναξιμένους μαθητῆς Μιλησίου. Νοῦς δ' ἐπεκαλεῖτο, ἐπεὶ ὕλην τε καὶ νοῦν πάντων φρουρὸν εἶπεν. οὗτός ἐστιν ὁ τὸν ἥλιον μύδρον εἰπὼν διάπυρον.

A 3 = *Súda*, s. v. Ἴναξαγόρας

Ἴναξαγόρας, σοφιστῆς, Ἡγησιβούλου υἱὸς, Κλαζομένιος. Νοῦς δὲ ἐπεκαλεῖτο, ἐπειδὴ ὕλην καὶ νοῦν πάντων φρουρὸν εἶπεν. οὗτός ἐστιν ὁ τὸν ἥλιον εἰπὼν μύδρον διάπυρον. τουτέστι πύρινον λίθον. ἔφυγε δὲ ἐξ Ἀθηνῶν, Περικλέους αὐτῷ συνειπόντος, καὶ ἐλθὼν ἐν Λαμψάκῳ ἐκεῖσε καταστρέφει τὸν βίον ἀποκαρτερήσας. ἐξήγαγε δὲ τοῦ ζῆν ἑαυτὸν ἐτῶν ο, διότι ὑπ' Ἀθηναίων ἐνεβλήθη ἐν δεσμοτηρίῳ, οἷά τινα καινὴν δόξαν τοῦ θεοῦ παρεισφέρων. ὅτι Ἴναξαγόρας Ὀλυμπίασιν, ὁπότε

ἤκιστα ὕοι, προελθὼν ὑπὸ κωδίῳ ἐς τὸ στάδιον ἐπὶ προρρήσει ὄμβρου λέγεται τοῦτο πεπραχέναι. καὶ ἄλλα δὲ πλεῖστα προλέγων.

οὗτος, Κλαζομένιος ὢν, ἀγέλαις τε καὶ καμήλοις τὰ ἑαυτοῦ ἀνήκε. περὶ τούτου ἔφη Ἄπολλώνιος ὁ Τυανεὺς προβάτοις μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις φιλοσοφῆσαι. ὁ δὲ Θηβαῖος Κράτης κατεπόντωσε τὴν οὐσίαν, οὔτε προβάτοις ποιήσας ἐπιτήδειον, οὔτε ἀνθρώποις.

A 4 /1 = Kyrillos Alex., Contra Julianum I; p. 12b

ἑβδομηκοστῇ Ὀλυμπιάδι φασὶ γενέσθαι Δημόκριτον καὶ Ἀναξαγόραν φιλοσόφους φυσικοὺς ὁμοῦ τε καὶ Ἡράκλειτον τὸν ἐπίκλην Σκοτεινόν.

A 4 /2 = Eusebios (Hier). a. Abr. 1557 [Ol. 80, 1 = 460]

Anaxagoras moritur [?].

A 4a = Marm. Par. ep. 60 (F GrHist. 239 A 60; II, 1000, 22)

ἀφ' οὗ Εὐριπίδης ἐτῶν ὢν ΔΔΔΔΙΙΙΙ τραγωδίαι πρῶτον ἐνίκησεν ἔτη ΗΔΔΓΙΙΙΙ ἄρχοντος Ἀθήνησι Διφίλου (-442/-441)· ἦσαν δὲ κατ' Εὐριπίδην Σωκράτης τε καὶ Ἀναξαγόρας.

A 5 /1 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 41 (= Démokritos A 1, 41)

γέγονε δὲ (Démokritos) τοῖς χρόνοις, ὡς αὐτὸς φησιν ἐν τῷ Μικρῷ διακόσμῳ, νέος κατὰ πρεσβύτην Ἀναξαγόραν, ἔτεσιν αὐτοῦ νεώτερος τετταράκοντα. συντετάχθαι δὲ φησιν τὸν Μικρὸν διάκοσμον ἔτεσιν ὕστερον τῆς Ἰλίου ἀλώσεως τριάκοντα καὶ ἑπτακοσίους.

A 5 /2 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum IX, 34-35 (= Démokritos A 1, 34-35)

ὕστερον δὲ Λευκίππῳ παρέβαλε (Démokritos) καὶ Ἀναξαγόραι κατὰ τινὰς ἔτεσιν ὢν αὐτοῦ νεώτερος τετταράκοντα. Φαβωρίνος δὲ φησιν ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίαι (fr. 33

FHG III, 582) λέγειν Δημόκριτον περὶ Ἀναξαγόρου, ὡς οὐκ εἶησαν αὐτοῦ αἰ δόξαι αἰ τε περὶ ἡλίου καὶ σελήνης, ἀλλὰ ἀρχαῖαι· τὸν δὲ ὑφηρῆσθαι. (35) διασύρειν τε αὐτοῦ τὰ περὶ τῆς διακοσμήσεως καὶ τοῦ νοῦ ἐχθρῶς ἔχοντα πρὸς αὐτόν, ὅτι δὴ μὴ προσήκατο αὐτόν. πῶς οὖν κατὰ τινὰς ἀκήκοεν αὐτοῦ;

A 6 /1 = Filostratos, Vita Apollonii II, 5; 46, 22 Kayser

καταβήσεσθαι γε σοφώτερος ᾧμην ἀκούων, Ἀπολλώνιε, τὸν μὲν Κλαζομένιον Ἀναξαγόραν ἀπὸ τοῦ κατὰ Ἰωνίαν Μίμαντος ἐπεσκέφθαι τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ, Θαλῆν τε τὸν Μιλήσιον ἀπὸ τῆς προσοίκου Μυκάλης.

A 6 /2 = Filostratos, Vita Apollonii I, 2; 3, 6 Kayser

τίς οὐκ οἶδε τὸν Ἀναξαγόρας Ὀλυμπίασι μὲν ὁπότε ἤκιστα ὕε παρελθόντα ὑπὸ κωδίῳ ἐς τὸ στάδιον ἐπὶ προρρήσει ὄμβρου οἰκίαν τε ὡς πεσεῖται προειπόντα μὴ ψεύσασθαι· πεσεῖν γάρ· νύκτα τε ὡς ἐξ ἡμέρας ἔσται καὶ ὡς λίθοι περὶ Αἰγὸς ποταμούς τοῦ οὐρανοῦ ἐκδοθήσονται προαναφωνήσαντα ἀληθεῦσαι;

A 7 /1 = Strabón, Geographica XIV; 645

Κλαζομένιος δ' ἦν ἀνὴρ ἐπιφανῆς Ἀναξαγόρας ὁ φυσικός, Ἀναξιμένους ὁμιλητῆς τοῦ Μιλησίου· διήκουσαν δὲ τούτου Ἀρχέλαος ὁ φυσικός καὶ Εὐριπίδης ὁ ποιητής.

A 7 /2 = Eusebios, Praeparatio evangelica X, 14, 13

ὁ δὲ Ἀρχέλαος ἐν Λαμψάκῳ διεδέξατο τὴν σχολὴν τοῦ Ἀναξαγόρου.

A 7 /3 = Kléméns Alex., Stromata I, 63

Ἀναξιμανδρος δὲ Πραξιάδου Μιλήσιος Θαλῆν διαδέχεται, τοῦτον δὲ Ἀναξιμένης Εὐρυστράτου Μιλήσιος, μεθ' ὃν Ἀναξαγόρας Ἡγησιβούλου Κλαζομένιος· οὗτος μετήγαγεν ἀπὸ τῆς Ἰωνίας Ἀθήναζε τὴν διατριβὴν. τοῦτον διαδέχεται Ἀρχέλαος, οὗ Σωκράτης διήκουσεν.

A 7 /4 = Pseudo-Galénos, De historia philosophica 3 Diels (Dox. 599)

τὸν Ἀναξιμένην (...) Ἀναξαγόρου καθηγητὴν γενέσθαι παρεσκευάσεν οὗτος δὲ τὴν Μίλητον ἀπολελοιπῶς ἦκεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ Ἀρχέλαον τὸν Ἀθηναῖον πρῶτον εἰς φιλοσοφίαν παρώρμησεν (cfr. 60 A 1-5).

A 8 = Simplikios, In Physica 25, 19

Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος οὐ πολὺ κατόπιν τοῦ Ἀναξαγόρου γεγονώς.

A 9 = Proklos, Ad Eucl. 65, 21

μετὰ δὲ τοῦτον Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος πολλῶν ἐφήψατο τῶν κατὰ γεωμετρίαν καὶ Οἰνοπίδης ὁ Χῖος ὀλίγω νεώτερος ὢν Ἀναξαγόρου.

A 10 /1 = Kedrénos Georgios, Compendium historiarum I, 165, 18 Bekk.

καὶ γάρ, ὡς Ἕλληνες ἱστοροῦσι, καὶ Φερεκύδης ὁ Σύριος καὶ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος καὶ Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος καὶ Πλάτων ὁ Ἀθηναῖος πρὸς τούτους [Egypt.] ἐξεδήμησαν θεολογίαν καὶ φυσιολογίαν ἀκριβεστέραν μαθήσεσθαι παρ' αὐτῶν ἐλπίσαντες.

A 10 /2 = Amm. Marcell. XXII, 16, 22

hinc [ex Aegyptiorum scriptis arcanis] Anaxagoras lapides e caelo lapsuros et putealem limum contrectans tremores futuros praedixerat terrae.

A 11 /1 = Marm. Par. ep. 57 (Fr GrHist. 239 A 57; II, 1000)

ἀφ' οὗ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ὁ λίθος ἔπεσε, καὶ Σιμωνίδης ὁ ποιητὴς ἐτελεύτησεν βιούς ἔτη ΕΔΔΔΔ, ἔτη ΗΗΓ ἄρχοντος Ἀθήνησι Θεαγενίδου [468 / 467 BC].

A 11 /2 = Plinius, Naturalis historia II, 149

celebrant Graeci Anaxagoran Clazomenium olympiadis LXXVIII secundo anno (-467/-486) praedixisse caelestium litterarum scientia, quibus diebus saxum casurum esset e sole, idque factum interdiu in Thraciae parte ad Aegos flumen, qui lapis etiam nunc ostenditur magnitudine vehis, colore adusto, comete quoque illis noctibus flagrante. quod si quis praedictum credat, simul fateatur necesse est maioris miraculi divinitatem Anaxagorae fuisse, solvique rerum naturae intellectum et confundi omnia, si aut ipse sol lapis esse aut umquam lapidem in eo fuisse credatur. decidere tamen crebro non erit dubium. (150) in Abydi gymnasio ex ea causa colitur hodieque modicus quidem, sed quem in media terrarum casurum idem Anaxagoras praedixisse narratur.

A 11 /3 = Eusebios, Chron.

lapis in Aegis fluvio de caelo ruit a. Abr. 1551 (= olymp. 78, 3 = 466 BC).

A 12 = Plútarchos, Lysander 12

οἱ δὲ καὶ τὴν τοῦ λίθου πτώσιν ἐπὶ τῷ πάθει τούτῳ σημείον φασὶ γενέσθαι· κατηνέχθη γάρ, ὡς δόξα τῶν πολλῶν, ἐξ οὐρανοῦ παμμεγέθης λίθος εἰς Αἰγὸς ποταμούς. (12,2) καὶ δείκνυται μὲν ἔτι νῦν σεβομένων αὐτὸν τῶν Χερρονησιτῶν· λέγεται δὲ Ἀναξαγόραν προειπεῖν, ὡς τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ἐνδεδεμένων σωμάτων γενομένου τινὸς ὀλισθήματος ἢ σάλου ῥίψις ἔσται καὶ πτώσις ἐνὸς ἀπορραγέντος· εἶναι δὲ καὶ τῶν ἀστρῶν ἕκαστον οὐκ ἐν ἡ πέφυκε χώρα· λιθώδη γὰρ ὄντα καὶ βαρέα λάμπειν μὲν ἀντερείσει καὶ περικλάσει τοῦ αἰθέρος, ἔλκεσθαι δὲ ὑπὸ βίας σφιγγόμενα δίνῃ καὶ τόνῳ τῆς περιφορᾶς, ὡς πού καὶ τὸ πρῶτον ἐκρατήθη μὴ πεσεῖν δεῦρο τῶν ψυχρῶν καὶ βαρέων ἀποκρινομένων τοῦ παντός.

(12,3) Ἦστι δὲ τις πιθανωτέρα δόξα ταύτης, εἰρηκότων ἐνίων ὡς οἱ διάττοντες ἀστέρες οὐ ῥύσις εἰσὶν οὐδ' ἐπινέμησις αἰθερίου πυρὸς ἐν ἀέρι κατασβεννυμένου περὶ τὴν ἕξαψιν αὐτήν, οὐδὲ ἀέρος εἰς τὴν ἄνω χώραν πλήθει λυθέντος ἔκπρησις καὶ ἀνάφλεξις, ῥίψις δὲ καὶ πτώσις οὐρανίων σωμάτων οἷον ἐνδόσει τινὶ τόνου καὶ περιτρόπου κινήσεως ἐκπαλῶν φερομένων οὐ πρὸς τὸν οἰκούμενον τόπον τῆς γῆς,

ἀλλὰ τῶν πλείστων ἐκτὸς εἰς τὴν μεγάλην ἐκπιπτόντων θάλατταν· διὸ καὶ
λανθάνουσι.

(12,4) Τῷ δ' Ἀναξαγόρᾳ μαρτυρεῖ καὶ Δαῖμαχος ἐν τοῖς Περὶ εὐσεβείας, ἱστορῶν ὅτι
πρὸ τοῦ πεσεῖν τὸν λίθον ἐφ' ἡμέρας ἑβδομήκοντα καὶ πέντε συνεχῶς κατὰ τὸν
οὐρανὸν ἑωρᾶτο πύρινον σῶμα παμμέγεθες, ὥσπερ νέφος φλογοειδές, οὐ
σχολάζον, ἀλλὰ πολυπλόκους καὶ κεκλασμένας φορὰς φερόμενον, ὥστε ὑπὸ σάλου
καὶ πλάνης ἀπορρηγνύμενα πυροειδῆ σπάσματα φέρεσθαι πολλαχοῦ
καὶ ἀστράπτειν, ὥσπερ οἱ διάττοντες ἀστέρες.

(12,5) ἐπεὶ δὲ ἐνταῦθα τῆς γῆς ἔβρισε καὶ παυσάμενοι φόβου καὶ θάμβους οἱ
ἐπιχώριοι συνῆλθον, ὥφθη πυρὸς μὲν οὐδὲν ἔργον οὐδ' ἶχνος τοσοῦτο, λίθος
δὲ κείμενος, ἄλλως μὲν μέγας, οὐθὲν δὲ μέρος, ὡς εἰπεῖν, ἐκείνης τῆς πυροειδοῦς
περιοχῆς ἔχων. ὅτι μὲν οὖν εὐγνωμόνων ὁ Δαῖμαχος ἀκροατῶν δεῖται δηλὸς ἐστίν·

(12,6) εἰ δὲ ἀληθῆς ὁ λόγος, ἐξελέγχει κατὰ κράτος τοὺς φάσκοντας ἕκ τινος
ἀκρωρείας ἀποκοπεῖσαν πνεύμασι καὶ ζάλαις πέτραν, ὑποληφθεῖσαν δ' ὥσπερ οἱ
στρόβιλοι, καὶ φερομένην, ἣ πρῶτον ἐνέδωκε καὶ διελύθη τὸ περιδινησαν, ἐκριφῆναι
καὶ πεσεῖν.

A 13 /1 = Plútarchos, Pericles 16

ὁ δὲ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν τοιαύτην συνέχων ἀκρίβειαν εἰς ἣν οἰκέτης Εὐάγγελος, ὡς
ἕτερος οὐδεὶς εὖ πεφυκῶς ἢ κατεσκευασμένος ὑπὸ τοῦ Περικλέους πρὸς οἰκονομίαν.
ἀπεναντία μὲν οὖν ταῦτα τῆς Ἀναξαγόρου σοφίας, εἴ γε καὶ τὴν οἰκίαν ἐκεῖνος
ἐξέλιπε καὶ τὴν χώραν ἀνῆκεν ἀργὴν καὶ μηλόβοτον ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ
μεγαλοφροσύνης.

A 13 /2 = Platón, Hippias maior 283a

Καλὸν γε, ὦ Ἰππία, λέγεις καὶ μέγα τεκμήριον σοφίας τῆς τε σεαυτοῦ καὶ τῶν νῦν
ἀνθρώπων πρὸς τοὺς ἀρχαίους ὅσον διαφέρουσι. τῶν γὰρ προτέρων [περὶ

Ἀναξαγόρου λέγεται] πολλή ἀμαθία κατὰ τὸν σὸν λόγον. τὸναντίον γὰρ Ἀναξαγόρα φασὶ συμβῆναι ἢ ὑμῖν· καταλειφθέντων γὰρ αὐτῶ πολλῶν χρημάτων καταμελῆσαι καὶ ἀπολέσαι πάντα – οὕτως αὐτὸν ἀνόητα σοφίζεσθαι – λέγουσι δὲ καὶ περὶ ἄλλων τῶν παλαιῶν ἕτερα τοιαῦτα. τοῦτο μὲν οὖν μοι δοκεῖς καλὸν τεκμήριον ἀποφαίνειν περὶ σοφίας τῶν νῦν πρὸς τοὺς προτέρους, καὶ πολλοῖς συνδοκεῖ ὅτι τὸν σοφὸν αὐτὸν αὐτῶ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι·

A 14 = Tertullianus, Apologia 46

Si de fide comparem, Anaxagoras depositum hos[ri]tibus denegavit: Christianus etiam extra fidelis vocatur.

A 15 /1 = Platón, Phaedrus 269e-270a

Κινδυνεύει, ὦ ἄριστε, εἰκότως ὁ Περικλῆς πάντων τελεώτατος εἰς τὴν ῥητορικὴν γενέσθαι.

Τί δή;

Πᾶσαι ὅσαι μεγάλαι τῶν τεχνῶν προσδέονται ἀδολεσχίας καὶ μετεωρολογίας φύσεως πέρι· τὸ γὰρ ὑψηλόνουν τοῦτο καὶ πάντη τελεσιουργὸν ἔοικεν ἐντεῦθεν ποθεν εἰσιέναι. ὁ καὶ Περικλῆς πρὸς τῶ εὐφυῆς εἶναι ἐκτήσατο· προσπεσῶν γὰρ οἶμαι τοιοῦτῶ ὄντι Ἀναξαγόραι, μετεωρολογίας ἐμπλησθεῖς καὶ ἐπὶ φύσιν νοῦ τε καὶ διανοίας ἀφικόμενος, ὧν δὴ πέρι τὸν πολὺν λόγον ἐποιεῖτο Ἀναξαγόρας, ἐντεῦθεν εἴλκυσεν ἐπὶ τὴν τῶν λόγων τέχνην τὸ πρόσφορον αὐτῇ.

A 15 /2 = Ísokratés XV, 235

Περικλῆς δὲ δυοῖν ἐγένετο μαθητής, Ἀναξαγόρου τε τοῦ Κλαζομενίου καὶ Δάμωνος τοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον φρονιμωτάτου δόξαντος εἶναι τῶν πολιτῶν.

A 15 /3 = Plútarchos, Pericles 4

ὁ δὲ πλεῖστα Περικλεῖ συγγενόμενος καὶ μάλιστα περιθεὶς ὄγκον αὐτῷ καὶ φρόνημα δημαγωγίας ἐμβριθέστερον, ὅλως τε μετεωρίσας καὶ συνεξάρας τὸ ἀξίωμα τοῦ ἥθους. Ἄναξαγόρας ἦν ὁ Κλαζομένιος, ὃν οἱ τότε ἄνθρωποι Νοῦν προσηγόρευον, εἴτε τὴν σύνεσιν αὐτοῦ μεγάλην εἰς φυσιολογίαν καὶ περιττὴν διαφανεῖσαν θαυμάσαντες, εἴθ' ὅτι τοῖς ὅλοις πρῶτος οὐ τύχην οὐδ' ἀνάγκην διακοσμήσεως ἀρχὴν, ἀλλὰ νοῦν ἐπέστησε καθαρὸν καὶ ἄκρατον, ἐν μεμιγμένοις πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀποκρίνοντα τὰς ὁμοιομερείας.

A 15 /4 = Cicero, De oratore III, 138

Periclem non declamator aliquis ad clepsydrum latrare docuerat, sed ut accepimus Clazomenius ille Anaxagoras.

A 16 = Πλούταρχος, Pericles 6

λέγεται δέ ποτε κριοῦ μονόκερω κεφαλὴν ἐξ ἀγροῦ τῷ Περικλεῖ κομισθῆναι καὶ Λάμπωνα μὲν τὸν μάντιν, ὡς εἶδε τὸ κέρασ ἰσχυρὸν καὶ στερεὸν ἐκ μέσου τοῦ μετώπου πεφυκός, εἰπεῖν ὅτι δυεῖν οὐσῶν ἐν τῇ πόλει δυνασθειῶν τῆς Θουκυδίδου καὶ Περικλέους εἰς ἓνα περιστήσεται τὸ κράτος παρ' ᾧ γένοιτο τὸ σημεῖον· τὸν δ' Ἄναξαγόραν τοῦ κρανίου διακοπέντος ἐπιδειξαι τὸν ἐγκέφαλον οὐ πεπληρωκότα τὴν βάσιν, ἀλλ' ὅξυν ὥσπερ ὠϊὸν ἐκ τοῦ παντός ἀγγείου συνωλισθηκότα κατὰ τὸν τόπον ἐκεῖνον, ὅθεν ἡ ῥίζα τοῦ κέρατος εἶχε τὴν ἀρχήν. καὶ τότε μὲν θαυμασθῆναι τὸν Ἄναξαγόραν ὑπὸ τῶν παρόντων, ὀλίγω δ' ὕστερον τὸν Λάμπωνα τοῦ μὲν Θουκυδίδου καταλυθέντος τῶν δὲ τοῦ δήμου πραγμάτων ὁμαλῶς ἀπάντων ὑπὸ τῷ Περικλεῖ γενομένων.

A 17 /1 = Πλούταρχος, Pericles 32

περὶ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον (...) καὶ ψήφισμα Διοπέιθης ἔγραψεν εἰσαγγέλλεσθαι τοὺς τὰ θεῖα μὴ νομίζοντας ἢ λόγους περὶ τῶν μεταρσίων διδάσκοντας

ἀπερειδόμενος εἰς Περικλέα δι' Ἀναξαγόρου τὴν ὑπόνοιαν. (...) Ἀναξαγόραν δὲ φοβηθεὶς ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς πόλεως.

A 17 /2 = Diodóros XII, 39

πρὸς δὲ τούτοις Ἀναξαγόραν τὸν σοφιστὴν διδάσκαλον ὄντα Περικλέους ὡς ἀσεβοῦντα εἰς τοὺς θεοὺς ἐσυκοφάντουν.

A 18 = Plútarchos, Nicias 23

ὁ γὰρ πρῶτος σαφέστατόν τε πάντων καὶ θαρραλεώτατον περὶ σελήνης καταυγασμῶν καὶ σκιᾶς λόγον εἰς γραφὴν καταθέμενος Ἀναξαγόρας οὔτ' αὐτὸς ἦν παλαιὸς οὔτε ὁ λόγος ἔνδοξος ἀλλ' ἀπόρρητος ἔτι καὶ δι' ὀλίγων καὶ μετ' εὐλαβείας τινὸς ἢ πίστεως βαδίζων. οὐ γὰρ ἠνείχοντο τοὺς φυσικοὺς καὶ μετεωρολέσχας τότε καλουμένους, ὡς εἰς αἰτίας ἀλόγους καὶ δυνάμεις ἀπρονοήτους καὶ κατηναγκασμένα πάθη διατριβοντας τὸ θεῖον, ἀλλὰ καὶ Πρωταγόρας ἔφυγε καὶ Ἀναξαγόραν εἰρχθέντα μόλις περιεποιήσατο Περικλῆς.

A 19 /1 = Josephus Flavius, Contra Apionem II, 265

Ἀναξαγόρας δὲ Κλαζομένιος ἦν, ἀλλ' ὅτι νομιζόντων Ἀθηναίων τὸν ἥλιον εἶναι θεὸν ὃδ' αὐτὸν ἔφη μύλον εἶναι διάπυρον, θάνατον αὐτοῦ παρ' ὀλίγας ψήφους κατέγνωσαν.

A 19 /2 = Olympiodóros, In Meteorogica 17, 19 Stüve

μόνα δὲ τὰ ἄστρα πυρώδη εἰσίν, ὡς καὶ τὸν Ἀναξαγόραν μύδρον καλέσαι τὸν ἥλιον διὰ τὸ ἄμετρον τῆς πυρώσεως· μύδρος γὰρ ἐστὶν ὁ πεπυρακτωμένος σίδηρος. διὸ καὶ ὁ Ἀναξαγόρας ἐξωστρακίσθη ἐκ τῶν Ἀθηναίων ὡς τοιοῦτόν τι τολμήσας εἰπεῖν. ὕστερον δὲ ἀνεκλήθη διὰ τῆς Περικλέους ῥητορείας· ἀκροατῆς γὰρ ὢν ἔτυχεν ὁ Περικλῆς Ἀναξαγόρου.

A 20 = Filodémos, Rhet. II, 180 Sudh. fr. 7

Ἄναξα[γόραν δὲ μασ]τιγωθε[ί]ς τ[ις Κλέ]ων[ος?] πα[ί]ς ἐπεδείκνυεν τοῖς δικασταῖς
καὶ Πυθαγόραι μὲν Κύλων ὁ Κροτωνιάτης ἐπαγαγὼν [ἐγκλή]ματα τῆς πόλεως
ἐξέβαλε, τοὺς δὲ μαθητὰς ἀθρόους ἐνέπρησε.

A 20a = Schol. Pindar. Olymp. (scholia vetera) I, 91, 23; 38, 6 Drachmann

τὸν γὰρ Τάνταλον φυσιολόγον γενόμενον καὶ μύδρον ἀποφήναντα τὸν ἥλιον ἐπὶ
τούτῳ δίκας ὑποσχεῖν, ὥστε καὶ ἐπαιωρεῖσθαι αὐτῷ τὸν ἥλιον, ὑφ' οὗ δειματοῦσθαι
καὶ καταπτῆσσειν. περὶ δὲ τοῦ ἡλίου οἱ φυσικοὶ φασιν ὡς λίθος καλεῖται ὁ ἥλιος, καὶ
Ἄναξαγόρου δὲ γενόμενον τὸν Εὐριπίδην μαθητὴν πέτρον εἰρηκέναι τὸν ἥλιον διὰ
τῶν προεκειμένων (Euripides, *Orestes* 4-7):

ὁ γὰρ μακάριος (κοῦκ ὄνειδίζω τύχας)
Διὸς πεφυκῶς, ὡς λέγουσι, Τάνταλος
κορυφῆς ὑπερέλλοντα δειμαίνων πέτρον
ἀέρι ποτᾶται· καὶ τίνει ταύτην δίκην,

καὶ πάλιν δι' ἄλλων βῶλον λέγοντα οὕτως (*Orestes* 982-984):

μόλοιμι τὰν οὐρανοῦ
μέσον χθονός [τε] τεταμέναν
αἰωρήμασιν
πέτρον ἀλύσεσι χρυσέαις,
φερομέναν δίναισι,
βῶλον ἐξ Ὀλύμπου,

A 20 cfr = Scholia in Euripidem, Orest. (scholia vetera) 982,7 Schwartz

Ἄναξαγόρου δὲ μαθητῆς γενόμενος ὁ Εὐριπίδης μύδρον λέγει τὸν ἥλιον.

A 20b = Theologia arithmetica 6, 18 de Falco

καὶ δὴ Εὐριπίδης ὡς Ἄναξαγόρου γενόμενος μαθητὴς οὕτω τῆς γῆς μέμνηται
 ἐστίαν δέ σ' οἱ σοφοὶ βροτῶν νομίζουσιν. (!)

Cfr. Eurípidés, fr. 944:

καὶ Γαῖα μήτηρ· Ἐστίαν δέ σ' οἱ σοφοὶ βροτῶν καλοῦσιν ἡμένην ἐν αἰθέρι.

A 20c /1 = Satyros, Vita Euripidis (Ox. P. IX n. 1176) 37, 1, 22; p. 139 Hunt

ἔπειτα δὲ τὸν Ἄναξαγόραν δαιμονίως [ἡγά]σ[ατο?] φυσι ...

A 20c /2 = Eurípidés fr. 912 = Satyros, Vita Euripidis (P. Oxy. 9.1176) 37, 3, 9

σοὶ τῷ πάντων μεδέοντι χλόην
 πέλανόν τε φέρω Ζεὺς εἴθ' Ἄιδης
 ὀνομάζη.

ἀκριβῶς ὅλως περιείληφεν τὸν Ἄναξαγόρειον διάκοσμον [ἔπεσι] τρισὶν περι[ιών].

καὶ ἄλλη γέ πη διαπορεῖ, τί πότε ἔστι τὸ προεστηκὸς τῶν οὐρανίων·

Ζεὺς εἴτ' ἀνάγκη φύσεος εἴτε νοῦς βροτῶν... (*Troïades* 886)

Cfr. Critias B 19= Kléméns Alex., Stromata V, 114,2-3

ἐν δὲ τῷ Πειρίθῳ δράματι ὁ αὐτὸς καὶ τάδε τραγωιδεῖ (Euripides fr 593 Nauck):

σὲ τὸν αὐτοφυῆ, τὸν ἐν αἰθερίῳ
 ῥύμβῳ πάντων φύσιν ἐμπλέξαντα,
 ὃν πέρι μὲν φῶς, πέρι δ' ὀρφναία
 νύξ αἰολόχρως ἀκριτὸς τ' ἄστρον
 ὄχλος ἐνδελεχῶς ἀμφιχορεύει.

(3) ἐνταῦθα γὰρ τὸν μὲν αὐτοφυῆ τὸν δημιουργὸν νοῦν εἴρηκεν, τὰ δ' ἐξῆς ἐπὶ τοῦ
 κόσμου τάσσεται, ἐν ᾧ καὶ [αἰ] ἐναντιότητες φωτός τε καὶ σκότους.

A 20c /3 = Eurípidés fr. 913 = Vita Euripidis 38, 1, 16

[ἐκε]ῖ λέγει

τίς ἀτιμόθεος καὶ παραδαίμων [?],
 ὃς τάδε λεύσσων οὐ προδιδάσκει
 ψυχὴν αὐτοῦ θεὸν ἡγεῖσθαι,
 μετεωρολόγων δ' ἕκασ ἔρριψεν
 σκολιάς ἀπάτας; ὧν τολμηρὰ
 γλῶσσ' εἰκοβολεῖ περὶ τῶν ἀφανῶν
 οὐδὲν γνώμης μετέχουσα.

A 21 /1 = Gellius, Noctes Atticae XV, 20

Alexander autem Aetolus hos de Euripide versus composuit (fr. 7 Anth. L.; II, 231 Diehl):

ὁ δ' Ἄναξαγόρου τρόφιμος χαιοῦ στρυφνὸς μὲν ἔμοιγε προσειπεῖν
 καὶ μισόγελως καὶ τωθάζειν οὐδὲ παρ' οἶνον μεμαθηκῶς,
 ἀλλ' ὅ τι γράψαι, τοῦτ' ἂν μέλιτος καὶ Σειρήνων ἐτετεύχει.

A 21 /2 = Ailiános Sofistés, Varia historia VIII, 13

Ἄναξαγόραν τὸν Κλαζομένιον φασι μήτε γελῶντά ποτε ὀφθῆναι μήτε μειδιῶντα
 τὴν ἀρχήν.

A 22 = Athénaios, Deipnosophistae V, 220b = 62, 13 Kaibel = Aischinés Sokr. fr. 16 Krauss

ὁ δὲ Ἰκαλλίας αὐτοῦ (Aeschinus Socr. fr. 16 Krauss) περιέχει τὴν τοῦ Καλλίου πρὸς τὸν
 πατέρα διαφορὰν καὶ τὴν Προδίκου καὶ Ἄναξαγόρου (?) τῶν σοφιστῶν διαμώκησιν.
 λέγει γὰρ ὡς ὁ μὲν Πρόδικος Θηραμένην μαθητὴν ἀπετέλεσεν, ὁ δ' ἕτερος
 Φιλόξενον τὸν Ἐρύξιδος καὶ Ἀριφράδην τὸν ἀδελφὸν Ἀριγνώτου τοῦ κιθαρωιδοῦ,
 θέλων ἀπὸ τῆς τῶν δηλωθέντων μοχθηρίας καὶ περὶ τὰ φαῦλα λιχνείας ἐμφανίσαι
 τὴν τῶν παιδευσάντων διδασκαλίαν.

A 23 = Alkidamás v: Aristotelés, Rhetorica II, 23; 1398b15

καὶ Λαμψακηνοὶ Ἄναξαγόραν ξένον ὄντα ἔθαψαν καὶ τιμῶσιν ἔτι καὶ νῦν.

A 24 = Ailiános Sofistés, Varia historia VIII, 19

Ὅτι τοῦτο ἐπιγέγραπται Ἀναξαγόρα

ἐνθάδ' ὁ πλεῖστον ἀληθείας ἐπὶ τέρμα περήσας

οὐρανίου κόσμου κείται Ἀναξαγόρας.

ὅτι καὶ βωμὸς αὐτῶ ἴσταται καὶ ἐπιγέγραπται οἱ μὲν Νοῦ οἱ δὲ Ἀληθείας.

A 25 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum II, 46

καθὰ φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τρίτῳ Περὶ ποιητικῆς (fr. 75) ἐφιλονίκηει (...)

Ἀναξαγόραι Σωσίβιος.

A 26 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum X, 12

μάλιστα δὲ ἀπεδέχετο (Erikíros, Epicurea p. 365, 16 Us.), φησὶ Διοκλῆς, τῶν ἀρχαίων

Ἀναξαγόραν, καίτοι ἐν τισιν ἀντειρηκῶς αὐτῶ, καὶ Ἀρχέλαον τὸν Σωκράτους

διδάσκαλον. ἐγύμναζε δέ, φησὶ, τοὺς γνωρίμους καὶ διὰ μνήμης ἔχειν τὰ ἑαυτοῦ

συγγράμματα.

A 27 se v edici Diels-Kranz nekoná

A 28 = Aristotelés, Metaphysica IV, 5; 1009b25 (Parmenidés B 16)

Ἀναξαγόρου δὲ καὶ ἀπόφθεγμα μνημονεύεται πρὸς τῶν ἐταίρων τινάς, ὅτι τοιαῦτ'

αὐτοῖς ἔσται τὰ ὄντα οἷα ἂν ὑπολάβωσιν.

A 29 = Kléméns Alex., Stromata II, 130, 2

Ἀναξαγόραν μὲν γὰρ τὸν Κλαζομένιον τὴν θεωρίαν φάναι τοῦ βίου τέλος εἶναι καὶ

τὴν ἀπὸ ταύτης ἐλευθερίαν λέγουσιν.

A 30 /1 = Aristotelés, Ethica Nicomachea VI, 7; 1141b3

διὸ Ἀναξαγόραν καὶ Θαλῆν καὶ τοὺς τοιούτους σοφοὺς μὲν, φρονίμους δ' οὐ φασιν εἶναι, ὅταν ἴδωσιν ἀγνοοῦντας τὰ συμφέρονθ' ἑαυτοῖς, καὶ περιττὰ μὲν καὶ θαυμαστὰ καὶ χαλεπὰ καὶ δαιμόνια εἰδέναι αὐτούς φασιν, ἄχρηστα δ' ὅτι οὐ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ ζητοῦσιν.

A 30 /2 = Aristotelés, Ethica Nicomachea X, 9; 1179a13

ἔοικε δὲ καὶ Ἀναξαγόρας οὐ πλούσιον οὐδὲ δυνάστην ὑπολαβεῖν τὸν εὐδαίμονα εἰπὼν ὅτι οὐκ ἂν θαυμάσειεν, εἴ τις ἄτοπος φανείη τοῖς πολλοῖς.

A 30 /3 = Aristotelés, Ethica Eudemia I, 4; 1215b6

Ἀναξαγόρας μὲν ὁ Κλαζομένιος ἐρωτηθεὶς τίς ὁ εὐδαιμονέστατος, „οὐθεὶς“, εἶπεν, „ὧν σὺ νομίζεις· ἀλλ' ἄτοπος ἂν τίς σοι φανείη“· τοῦτον δ' ἀπεκρίνατο τὸν τρόπον ἐκεῖνος, ὁρῶν τὸν ἐρόμενον ἀδύνατον ὑπολαμβάνοντα μὴ μέγαν ὄντα καὶ καλὸν ἢ πλούσιον ταύτης τυγχάνειν τῆς προσηγορίας, αὐτὸς δ' ἴσως ᾤετο τὸν ζῶντα ἀλύπως καὶ καθαρῶς πρὸς τὸ δίκαιον ἢ τινος θεωρίας κοινωνοῦντα θείας, τοῦτον ὡς ἄνθρωπον εἰπεῖν μακάριον εἶναι.

A 30 /4 = Aristotelés, Ethica Eudemia I, 5; 1216a11

τὸν μὲν οὖν Ἀναξαγόραν φασὶν ἀποκρίνασθαι πρὸς τινὰ διαποροῦντα τοιαῦτ' ἄττα καὶ διερωτῶντα, τίνας ἔνεκ' ἂν τίς ἔλοιτο γενέσθαι μᾶλλον ἢ μὴ γενέσθαι, „τοῦ“ φάναι „θεωρῆσαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν περὶ τὸν ὅλον κόσμον τάξιν“.

A 30 cfr = Eurípidés fr. 910

ὄλβιος ὅστις τῆς ἱστορίας ἔσχε μάθησιν
 μήτε πολιτῶν ἐπὶ πημοσύνην
 μήτ' εἰς ἀδίκους πράξεις ὁρμῶν,
 ἀλλ' ἀθανάτου καθορῶν φύσεως κόσμον ἀγήρων,
 πῆ τε συνέστη χῶπη χῶπως.

τοῖς δὲ τοιούτοις οὐδέ ποτ' αἰσχροῶν ἔργων
μελέδημα προσίζει.

A 31 = Valerius Maximus VIII, 7, ext. 6

quali porro studio Anaxagoram flagrasse credimus? qui cum e diutina peregrinatione patriam repetisset possessionesque desertas vidisset, 'non essem, inquit, ego salvus, nisi istae perissent'. vocem petitae sapientiae compotem! nam si praediorum potius quam ingenii culturae vacasset, dominus rei familiaris intra penates mansisset, non tantus Anaxagoras ad eos redisset.

A 32 = Plútarchos, Pericles 16

καὶ μέντοι γε τὸν Ἄναξαγόραν αὐτὸν λέγουσιν ἀσχολουμένου Περικλέους ἀμελούμενον κεῖσθαι συγκεκαλυμμένον ἤδη γηραιὸν ἀποκαρτεροῦντα· προσπεσόντος δὲ τῷ Περικλεῖ τοῦ πράγματος ἐκπλαγέντα θεῖν εὐθύς ἐπὶ τὸν ἄνδρα καὶ δεῖσθαι πᾶσαν δέησιν ὀλοφυρόμενον οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἑαυτόν, εἰ τοιοῦτον ἀπολεῖ τῆς πολιτείας σύμβουλον. ἐκκαλυψάμενον οὖν τὸν Ἄναξαγόραν εἰπεῖν πρὸς αὐτόν· „ὦ Περικλείς, καὶ οἱ τοῦ λύχνου χρεῖαν ἔχοντες ἔλαιον ἐπιχέουσιν.“.

A 33 = Galénos, De placitis Hippocratis et Platonis IV, 7; 392f. Müller

διὸ καὶ „προενδημεῖν“ φησι τοῖς πράγμασι μήπω τε παροῦσιν οἶον παροῦσι χρῆσθαι. βούλεται δὲ τὸ „προενδημεῖν“ ῥῆμα τῷ Ποσειδωνίῳ τὸ οἶον προαναπλάττειν τε καὶ προτυποῦν τὸ πρᾶγμα παρὰ ἑαυτῷ τὸ μέλλον γενήσεσθαι καὶ ὡς πρὸς ἤδη γενόμενον ἐθισμόν τινα ποιεῖσθαι κατὰ βραχύ. διὸ καὶ τὸ τοῦ Ἄναξαγόρου παρείληφεν ἐνταῦθα, ὡς ἄρα τινὸς ἀναγγείλαντος αὐτῷ τεθνάναι τὸν υἱὸν εὖ μάλα καθεστηκότως εἶπεν „ἦιδεῖν θνητὸν γεννήσας“ καὶ ὡς τοῦτο λαβὼν Εὐριπίδης τὸ νόημα τὸν Θησέα πεποίηκε λέγοντα (fr. 964):

ἐγὼ δὲ παρὰ σοφοῦ τινος μαθὼν
εἰς φροντίδ' ἀεὶ συμφορὰς ἐβαλλόμεν
φυγὰς τ' ἑμαυτῷ προστιθεὶς πάτρας ἐμῆς

θανάτους τ' άώρους καὶ κακῶν άλλας όδούς,
 ἴν', εἴ τι πάσχοιμ' ὦν ἐδόξαζον φρενί,
 μή μοι νεῶρες προσπεσόν μάλλον δάκοι.

A 33 cfr = Eurípidés, Alcestis 903-911

ἐμοί τις ἦν
 ἐν γένει, ὧι κόρος ἀξιόθρηνος
 ὤλετ' ἐν δόμοισιν
 μονόπαις· ἀλλ' ἔμπας
 ἔφερε κακὸν ἄλις, ἄτεκνος ὦν,
 πολιὰς ἐπὶ χαίτας
 ἤδη προπετῆς ὦν
 βιότου τε πόρσω.

A 34 = Stobaios, Anthologium IV; 52b39 H.

Ἄναξαγόρας δύο ἔλεγε διδασκαλίας εἶναι θανάτου, τόν τε πρὸ τοῦ γενέσθαι
 χρόνον καὶ τὸν ὕπνον.

A 34a = Cicero, Tusculanea disputationes I, 43, 104

praeclare Anaxagoras qui cum Lampsaci moreretur, quaerentibus amicis velletne Clazomenas in
 patriam, si quid accidisset, auferrí: 'nihil necesse est' inquit 'undique enim ad inferos tantundem
 viae est'.

A 35 = Platón, Apologia 26de

Μὰ Δί', ὧ ἄνδρες δικασταί, ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην
 γῆν.

Ἄναξαγόρου οἶει κατηγορεῖν, ὧ φίλε Μέλητε; καὶ οὕτω καταφρονεῖς τῶνδε καὶ οἶει
 αὐτοὺς ἀπείρους γραμμάτων εἶναι, ὥστε οὐκ εἰδέναί, ὅτι τὰ Ἄναξαγόρου βιβλία τοῦ

Κλαζομενίου γέμει τούτων τῶν λόγων; καὶ δὴ καὶ οἱ νέοι ταῦτα παρ' ἐμοῦ
μανθάνουσιν ἃ ἔξεστιν ἐνίοτε, εἰ πάνυ πολλοῦ, δραχμῆς ἐκ τῆς ὀρχήστρας
πριαμένους Σωκράτους καταγελαῖν, ἐὰν προσποιῆται ἑαυτοῦ εἶναι, ἄλλως τε καὶ
οὕτως ἄτοπα ὄντα;

A 36 = Kléméns Alex., Stromata I, 78

ναὶ μὴν ὀψέ ποτε εἰς Ἑλλήνας ἢ τῶν λόγων παρηλθε διδασκαλία τε καὶ γραφή.
Ἄλκμαίων γοῦν Περίθου Κροτωνιάτης πρῶτος φυσικὸν λόγον συνέταξεν. οἱ δὲ
Ἄναξαγόραν Ἡγησιβούλου Κλαζομένιον πρῶτον διὰ γραφῆς ἐκδοῦναι βιβλίον
ἱστοροῦσιν.

A 37 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum I, 16

οἱ δὲ ἀνά ἐν σύγγραμμα Μέλισσος, Παρμενίδης, Ἄναξαγόρας.

A 38 = Plútarchos, De exilo 17; 607f

ἀλλ' Ἄναξαγόρας μὲν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸν ἔγραφε.

A 39 = Vitruvius, De architectura VII, pr. 11

primum Agatharchus Athenis Aeschylō docente tragoediam scaenam fecit et de ea commentarium
reliquit. ex eo moniti Democritus (Déokritos B IX, 4) et Anaxagoras de eadem re scripserunt,
quemadmodum oporteat ad aciem oculorum radiorumque extentionem certo loco centro
constituto lineas ratione naturali respondere, uti de incerta re certae imagines aedificiorum in
scaenarum picturis redderent speciem et quae in directis planisque frontibus sint figurata alia
abscedentia alia prominentia esse videantur.

A 40 = Cod. Monach. 490, 15 (XV f. 483V)

περὶ τοῦ Ἄναξαγόρα. τὸν Ἄναξαγόραν δὲ φασὶν τινες λόγον περὶ ἀπόρων
ζητημάτων γράψαντα τοῦτον [Ἰμάντα] καλέσαι διὰ τὸ ταῖς δυσπορίαις ἐνδεσμεῖν,
ὡς [ᾧ]ετο, τοὺς ἀναγινώσκοντας.

A 41 /1 = Simplicios, In Physica 27, 1-23 (= Theophrastos, *Fysikón doxai*, fr. 4; Dox. 479)

Ἀναξαγόρας μὲν γὰρ Ἡγησιβούλου Κλαζομένιος, κοινωνήσας τῆς Ἀναξιμένους φιλοσοφίας, πρῶτος μετέστησε τὰς περὶ τῶν ἀρχῶν δόξας καὶ τὴν ἐλλείπουσαν αἰτίαν ἀνεπλήρωσε, τὰς μὲν σωματικὰς ἀπείρους ποιήσας· πάντα γὰρ τὰ ὁμοιομερῆ, οἷον ὕδωρ ἢ πῦρ ἢ χρυσόν, ἀγένητα μὲν εἶναι καὶ ἀφθαρτα, φαίνεσθαι δὲ γινόμενα καὶ ἀπολλύμενα συγκρίσει καὶ διακρίσει μόνον, πάντων μὲν ἐν πᾶσιν ἐνόητων, ἐκάστου δὲ κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν αὐτῷ χαρακτηριζομένου. χρυσὸς γὰρ φαίνεται ἐκεῖνο, ἐν ᾧ πολὺ χρυσίον ἐστὶ καίτοι πάντων ἐνόητων. λέγει γοῦν Ἀναξαγόρας ὅτι ἔν παντὶ παντὸς μοῖρα ἔνεστι καὶ ὅτων πλεῖστα ἔνι, ταῦτα ἐνδηλότατα ἐν ἕκαστον ἔστι καὶ ἦν (B 12). καὶ ταῦτά φησιν ὁ Θεόφραστος παραπλησίως τῷ Ἀναξιμάνδρῳ λέγειν τὸν Ἀναξαγόραν· ἐκεῖνος γὰρ φησιν ἐν τῇ διακρίσει τοῦ ἀπείρου τὰ συγγενῆ φέρεσθαι πρὸς ἄλληλα, καὶ ὅτι μὲν ἐν τῷ παντὶ χρυσὸς ἦν, γίνεσθαι χρυσόν, ὅτι δὲ γῆ, γῆν· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ὡς οὐ γινομένων ἀλλ' ἐνυπαρχόντων πρότερον. τῆς δὲ κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως αἴτιον ἐπέστησε τὸν νοῦν ὁ Ἀναξαγόρας, ὑφ' οὗ διακρινόμενα τοὺς τε κόσμους καὶ τὴν τῶν ἄλλων φύσιν ἐγέννησαν. (Theophrastos, *Fysikón doxai*, fr. 4; Dox. 479:)

„καὶ οὕτω μὲν“, φησί, „λαμβάνόντων δόξειεν ἂν ὁ Ἀναξαγόρας τὰς μὲν ὑλικὰς ἀρχὰς ἀπείρους ποιεῖν, τὴν δὲ τῆς κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως αἰτίαν μίαν τὸν νοῦν· εἰ δέ τις τὴν μίξιν τῶν ἀπάντων ὑπολάβοι μίαν εἶναι φύσιν ἀόριστον καὶ κατ' εἶδος καὶ κατὰ μέγεθος, συμβαίνει δύο τὰς ἀρχὰς αὐτὸν λέγειν τὴν τε τοῦ ἀπείρου φύσιν καὶ τὸν νοῦν· ὥστε φαίνεται τὰ σωματικὰ στοιχεῖα παραπλησίως ποιῶν Ἀναξιμάνδρῳ“.

A 41 /2 = Simplicios, In Physica 166,15

εἰπόντος τοῦ Ἀναξαγόρου ὅτι οὔτε τοῦ μικροῦ ἐστὶ τοῦλάχιστον ἀλλὰ ἔλασσον αἰεὶ (B 3) οὔτε τὸ μέγιστον (ὡς καὶ αὐτὴ ἡ λέξις τοῦ Ἀναξαγόρου δηλοῖ, καὶ μέντοι

καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ Περι Ἀναξαγόρου δευτέρῳ τάδε γράφων ἔπειτα τὸ διὰ τοῦτο λέγειν εἶναι πάντα ἐν παντί, διότι καὶ ἐν μεγέθει καὶ ἐν σμικρότητι ἄπειρα, καὶ οὔτε τὸ ἐλάχιστον οὔτε τὸ μέγιστον ἔστι λαβεῖν, οὐχ ἰκανὸν πρὸς πίστιν') ...

A 42 = Hippolytos Rom., Refutatio I,8,1-13 Marcovich

(1) μετὰ τοῦτον [Αναξιμένης] γίνεται Ἀναξαγόρας Ἡγησιβούλου ὁ Κλαζομένιος. οὗτος ἔφη τὴν τοῦ παντός ἀρχὴν νοῦν καὶ ὕλην, τὸν μὲν νοῦν ποιῶντα, τὴν δὲ ὕλην γινομένην· ὄντων γὰρ πάντων ὁμοῦ, νοῦς ἐπελθὼν διεκόσμησεν. τὰς δ' ὑλικὰς ἀρχὰς ἀπείρους ὑπάρχειν καὶ τὰς σμικροτέρας αὐτῶν ἄπειρα λέγει.¹

(2) κινήσεως δὲ μετέχειν τὰ πάντα ὑπὸ τοῦ νοῦ κινούμενα συνελθεῖν τε τὰ ὅμοια. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν οὐρανὸν κεκοσμηθῆσθαι ὑπὸ τῆς ἐγκυκλίου κινήσεως· τὸ μὲν οὖν πυκνὸν καὶ <τὸ> ὑγρὸν καὶ τὸ σκοτεινὸν καὶ <τὸ> ψυχρὸν καὶ πάντα τὰ βαρῆα συνελθεῖν ἐπὶ τὸ μέσον, ἐξ ὧν παγέντων τὴν γῆν ὑποστήναι· τὰ δ' ἀντικείμενα τούτοις, <τὸ ἀραιὸν καὶ> τὸ θερμὸν καὶ τὸ λαμπρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ κοῦφον, εἰς τὸ πρόσω τοῦ αἰθέρος² ὀρμῆσαι.

(3) τὴν δὲ γῆν τῷ σχήματι πλατεῖαν εἶναι καὶ μένειν μετέωρον διὰ τὸ μέγεθος καὶ διὰ τὸ μὴδὲν εἶναι κενὸν καὶ διὰ τὸ τὸν ἀέρα ἰσχυρότατον ὄντα φέρειν ἐποχουμένην τὴν γῆν.

(4) τῶν δὲ ἐπὶ γῆς ὑγρῶν τὴν μὲν θάλασσαν ὑπάρξαι <τῆς γενέσεος ἔκ> τε τῶν ἐν αὐτῇ ὑδάτων, <ῶν> ἐξατμισθέντων τὰ ὑποστάντα οὕτως γεγονέναι, καὶ ἀπὸ τῶν καταρρευσάντων ποταμῶν.

(5) τοὺς δὲ ποταμοὺς καὶ ἀπὸ τῶν ὄμβρων λαμβάνειν τὴν ὑπόστασιν, καὶ ἐξ ὑδάτων τῶν ἐν τῇ γῆ. εἶναι γὰρ αὐτὴν κοίλην καὶ ἔχειν ὕδωρ ἐν τοῖς κοιλάμασιν. τὸν δὲ Νεῖλον αὖξασθαι κατὰ τὸ θέρος καταφερομένων εἰς αὐτὸν ὑδάτων ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ἀνταρκτικῶις χιόνων.

¹ Cfr. B 1.

² Cfr. B 15.

- (6) ἥλιον δὲ καὶ σελήνην καὶ πάντα τὰ ἄστρα λίθους εἶναι ἐμπύρους
 συμπεριληφθέντας ὑπὸ τῆς <τοῦ> αἰθέρος περιφορᾶς. εἶναι δ' ὑποκάτω τῶν ἄστρον
 ἡλίω καὶ σελήνη σώματά τινα συμπεριφερόμενα ἡμῖν ἄορατα.
- (7) τῆς δὲ θερμότητος μὴ αἰσθάνεσθαι τῶν ἄστρον διὰ τὸ μακρὰν εἶναι <καὶ διὰ>
 τὴν ἀπόστασιν τῆς γῆς· ἔτι δὲ οὐχ ὁμοίως θερμὰ τῷ ἡλίω διὰ τὸ χῶραν ἔχειν
 ψυχροτέρων. εἶναι δὲ τὴν σελήνην κατωτέρω τοῦ ἡλίου πλησιώτερον ἡμῶν.
- (8) ὑπερέχειν δὲ τὸν ἥλιον μεγέθει τὴν Πελοπόννησον. τὸ δὲ φῶς τὴν σελήνην μὴ
 ἴδιον ἔχειν, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ ἡλίου. τὴν δὲ τῶν ἄστρον περιφορὰν ὑπὸ γῆν γίνεσθαι.
- (9) ἐκλείπειν δὲ τὴν σελήνην γῆς ἀντιφραττούσης, ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν ὑποκάτω τῆς
 σελήνης, τὸν δὲ ἥλιον ταῖς νομηνίαις σελήνης ἀντιφραττούσης. τροπὰς δὲ
 ποιῆσθαι καὶ ἥλιον καὶ σελήνην ἀπωθουμένους ὑπὸ τοῦ ἀέρος. σελήνην δὲ
 πολλάκις τρέπεσθαι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι κρατεῖν τοῦ ψυχροῦ.
- (10) οὗτος ἀφώρισε πρῶτος τὰ περὶ τὰς ἐκλείψεις καὶ φωτισμούς. ἔφη δὲ γῆνιν
 εἶναι τὴν σελήνην ἔχειν τε ἐν αὐτῇ πεδία <καὶ ὄρη> φάραγγας. τὸν δὲ γαλαξίαν
 ἀνάκλασιν εἶναι τοῦ φωτὸς τῶν ἄστρον τῶν μὴ καταλαμπομένων ὑπὸ τοῦ ἡλίου.
 τοὺς δὲ μεταβαίνοντας ἀστέρας ὡσεὶ σπινθῆρας ἀφαλλομένους γίνεσθαι ἐκ τῆς
 κινήσεως τοῦ πόλου.
- (11) ἀνέμους δὲ γίνεσθαι λεπτυνομένου τοῦ ἀέρος ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν
 ἐκκαιομένων πρὸς τὸν πόλον ὑποχωρούντων καὶ ἀποφερομένων. βροντὰς δὲ καὶ
 ἀστραπὰς ἀπὸ <τοῦ> θερμοῦ γίνεσθαι ἐμπίπτοντος εἰς τὰ νέφη.
- (12) σεισμούς δὲ γίνεσθαι τοῦ ἄνωθεν ἀέρος εἰς τὸν ὑπὸ γῆν ἐμπίπτοντος· τούτου
 γὰρ κινουμένου καὶ τὴν ὄχουμένην γῆν ὑπ' αὐτοῦ σαλεύεσθαι. ζῶα δὲ τὴν μὲν
 ἀρχὴν ἐν ὑγρῷ γενέσθαι, μετὰ ταῦτα δὲ ἐξ ἀλλήλων· καὶ ἄρρενας μὲν γίνεσθαι,
 ὅταν ἀπὸ τῶν δεξιῶν μερῶν ἀποκριθὲν τὸ σπέρμα τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῆς μήτρας
 κολληθῆ, τὰ δὲ θήλεα κατὰ τὸναντίον.

(13) οὗτος ἤκμασεν <ἐτελεύτησεν> ἔτους πρώτου τῆς ὀγδοηκοστῆς ὀγδότης Ὀλυμπιάδος (428 BC), καθ' ὃν καιρὸν καὶ Πλάτωνα λέγουσι γεγενῆσθαι. τοῦτον λέγουσι καὶ προγνωστικὸν γεγονέναι.

A 43 /1 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 3; 984a11

Ἄναξαγόρας δ' ὁ Κλαζομένιος τῇ μὲν ἡλικίᾳ πρότερος ὢν τούτου (Emped., cfr. 31 A 6), τοῖς δ' ἔργοις ὕστερος, ἀπείρους εἶναι φησι τὰς ἀρχάς. σχεδὸν γὰρ ἅπαντα τὰ ὁμοιομερῆ (καθάπερ ὕδωρ ἢ πῦρ) οὕτω γίνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι φησι συγκρίσει καὶ διακρίσει μόνον, ἄλλως δ' οὔτε γίνεσθαι οὔτ' ἀπόλλυσθαι, ἀλλὰ διαμένειν αἰδία.

A 43 /2 = Aristotelés, *De caelo* III, 3; 302a28

Ἄναξαγόρας δ' Ἐμπεδοκλεῖ ἐναντίως λέγει περὶ τῶν στοιχείων. ὁ μὲν γὰρ πῦρ καὶ γῆν τὰ σύστοιχα τούτοις στοιχεῖά φησιν εἶναι τῶν σωμάτων καὶ συγκεῖσθαι πάντ' ἐκ τούτων, Ἄναξαγόρας δὲ τούναντίον· τὰ γὰρ ὁμοιομερῆ στοιχεῖα, λέγω δ' οἶον σάρκα καὶ ὀστοῦν καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον· ἀέρα δὲ καὶ πῦρ μείγματα τούτων καὶ τῶν ἄλλων σπερμάτων πάντων· εἶναι γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν ἐξ ἀοράτων ὁμοιομερῶν πάντων ἠθροισμένον. διὸ καὶ γίνεσθαι πάντ' ἐκ τούτων· τὸ γὰρ πῦρ καὶ τὸν αἰθέρα προσαγορεύει ταῦτό.

A 44 = Lucretius I, 830-878

830 nunc et Anaxagorae scrutemur homoeomerian,
quam Grai memorant nec nostra dicere lingua
concedit nobis patrii sermonis egestas,
sed tamen ipsam rem facilest exponere verbis.
principio, rerum quam dicit homoeomerian,

- 835 ossa videlicet e pauxillis atque minutis
ossibus hic et de pauxillis atque minutis
visceribus viscus gigni sanguenque creari
sanguinis inter se multis coeuntibus guttis,
ex aurique putat micis consistere posse
- 840 aurum et de terris terram concrecere parvis,
ignibus ex ignis, umorem umoribus esse,
cetera consimili fingit ratione putatque.
nec tamen esse ulla de parte in rebus inane
concedit neque corporibus finem esse secandis
- 845 quare in utraque mihi pariter ratione videtur
errare atque illi, supra quos diximus ante.
Adde quod inbecilla nimis primordia fingit;
si primordia sunt, simili quae praedita constant
natura atque ipsae res sunt aequaeque laborant
- 850 et pereunt, neque ab exitio res ulla refrenat.
nam quid in oppressu valido durabit eorum,
ut mortem effugiat, leti sub dentibus ipsis?
ignis an umor an aura? quid horum? sanguen an ossa?
nil ut opinor, ubi ex aequo res funditus omnis
- 855 tam mortalis erit quam quae manifesta videmus
ex oculis nostris aliqua vi victa perire.
at neque recidere ad nihilum res posse neque autem
crescere de nihilo testor res ante probatas.
Praeterea quoniam cibus auget corpus alitque,

- 860 scire licet nobis venas et sanguen et ossa
sive cibos omnis commixto corpore dicent
esse et habere in se nervorum corpora parva
ossaque et omnino venas partisque cruoris,
fiet uti cibus omnis et aridus et liquor ipse
- 865 ex alienigenis rebus constare putetur,
ossibus et nervis sanieque et sanguine mixto.
Praeterea quae cumque e terra corpora crescunt,
si sunt in terris, terram constare necessest
ex alienigenis, quae terris exoriuntur.
- 870 transfer item, totidem verbis utare licebit:
in lignis si flamma latet fumusque cinisque,
ex alienigenis consistant ligna necessest,
{praeterea tellus quae corpora cumque alit auget}
ex alienigenis, quae lignis [ex]oriuntur.
Linquntur hic quaedam latitandi copia tenvis,
- 876 id quod Anaxagoras sibi sumit, ut omnibus omnis
res putet immixtas rebus latitare, sed illud
apparere unum, cuius sint plurima mixta
et magis in promptu primaque in fronte locata.

A 45 /1 = Aristotelés, *Physica* III, 4; 203a19

ὅσοι δ' ἄπειρα ποιούσι τὰ στοιχεῖα, καθάπερ Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος, ὁ μὲν ἐκ τῶν ὁμοιομερῶν, ὁ δ' ἐκ τῆς πανσπερμίας τῶν σχημάτων, τῇ ἀφῆ συνεχῆς τὸ ἄπειρον εἶναί φασιν. καὶ ὁ μὲν ὅτι οὖν τῶν μορίων εἶναι μείγμα ὁμοίως τῷ παντὶ διὰ τὸ ὁρᾶν ὅτι οὖν ἐξ ὅτου οὖν γιγνόμενον.

A 45 /2 = Simplikios, In Aristotelis physicomum libros comm. IX, 460, 4

ἐπειδὴ δὲ ὁ μὲν Ἀναξαγόρας τὰς ὁμοιομερείας, ὁ δὲ Δημόκριτος τὰς ἀτόμους ἀπειρούς ἐκάτερος τῷ πλήθει ὡς ἀρχὰς ὑποτίθεται, τὴν Ἀναξαγόρου πρῶτον ἱστορῶν δόξαν καὶ τὴν αἰτίαν ἡμᾶς διδάσκει, δι' ἣν εἰς τοιαύτην ἦλθεν ὁ Ἀναξαγόρας ὑπόνοιαν, καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐ μόνον τὸ ὅλον μίγμα ἀπειρον ἀνάγκη τῷ μεγέθει λέγειν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἐκάστην ὁμοιομέρειαν ὁμοίως τῷ ὅλῳ πάντα ἔχουσιν ἐνυπάρχοντα, καὶ οὐδὲ ἀπειρα μόνον ἀλλὰ καὶ ἀπειράκις ἀπειρα. ἀλλ' εἰς μὲν τὴν τοιαύτην ἔννοιαν ὁ Ἀναξαγόρας ἦλθεν ἡγούμενος μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι καὶ πᾶν ὑπὸ ὁμοίου τρέφεσθαι. ὁρῶν οὖν πᾶν ἐκ παντὸς γινόμενον, εἰ καὶ μὴ ἀμέσως ἀλλὰ κατὰ τάξιν (καὶ γὰρ ἐκ πυρὸς ἀήρ καὶ ἐξ ἀέρος ὕδωρ καὶ ἐξ ὕδατος γῆ καὶ ἐκ γῆς λίθος καὶ ἐκ λίθου πάλιν πῦρ, καὶ τροφῆς δὲ τῆς αὐτῆς προσφερομένης οἶον ἄρτου πολλὰ καὶ ἀνόμοια γίνεται, σάρκες ὅστ' αὖ φλέβες νεῦρα τρίχες ὄνυχες καὶ πτερὰ δὲ εἰ οὕτω τύχοι καὶ κέρατα, αὖξεται δὲ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ). διὰ ταῦτα ἐν τῇ τροφῇ ὑπέλαβεν εἶναι καὶ ἐν τῷ ὕδατι, εἰ τούτῳ τρέφοιτο τὰ δένδρα, ξύλον καὶ φλοιὸν καὶ καρπὸν. διὸ πάντα ἐν πᾶσιν ἔλεγε μεμιχθαι καὶ τὴν γένεσιν κατὰ ἔκκρισιν γίνεσθαι. πρὸς τοῦτο δὲ ἐνήγεν ἴσως καὶ τὸ μενόντων τινῶν γίνεσθαι ἀπ' αὐτῶν ἀλλὰ ὡσπερ ἐκ λίθου πῦρ καὶ ἐξ ὕδατος πομφολυγίζοντος ἀέρα. ὁρῶν οὖν ἀφ' ἐκάστου τῶν νῦν διακεκριμένων πάντα ἐκκρινόμενα οἶον ἀπὸ ἄρτου σάρκα καὶ ὄστον καὶ τὰ ἄλλα, ὡς πάντων ἅμα ἐνυπαρχόντων αὐτῷ καὶ μεμιγμένων ὁμοῦ, ἐκ τούτων ὑπενόει καὶ πάντα ὁμοῦ τὰ ὄντα μεμιχθαι πρότερον πρὶν διακριθῆναι. διὸ καὶ οὕτως ἤρξατο τοῦ συγγράμματος· ἦν ὁμοῦ πάντα χρήματα' (B 1) ὥστε ὅτιοῦν οἶον τὸν ἄρτον τόνδε καὶ σαρκὸς τῆσδε καὶ τοῦδε τοῦ ὄστοῦ μίγμα εἶναι ὁμοίως τῷ παντί'.

A 45 /3 = Simplikios, In Physica X, 1123, 21

ἐδόκει δὲ λέγειν ὁ Ἀναξαγόρας, ὅτι ὁμοῦ πάντων ὄντων χρημάτων καὶ ἡρεμούντων τὸν ἄπειρον πρὸ τοῦ χρόνον βουληθεὶς ὁ κοσμοποιὸς νοῦς διακρίναι τὰ εἶδη, ἄπερ ὁμοιομερείας καλεῖ, κίνησιν αὐταῖς ἐνεποίησεν.

A 46 /1 = Aristotelés, De generatione et corruptione I, 1; 314a18

ὁ μὲν γὰρ τὰ ὁμοιομερῆ στοιχεῖα τίθησιν οἷον ὅσποῦν καὶ σάρκα καὶ μυελὸν καὶ τῶν ἄλλων, ὧν ἐκάστου συνώνυμον τὸ μέρος ἐστίν.

A 46 /2 = Áetios I, 3, 5 (Dox. 279)

Ἀναξαγόρας Ἡγησιβούλου ὁ Κλαζομένιος ἀρχὰς τῶν ὄντων τὰς ὁμοιομερείας ἀπεφήνατο. ἐδόκει γὰρ αὐτῷ ἀπορώτατον εἶναι, πῶς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δύναται τι γίνεσθαι ἢ φθειρεσθαι εἰς τὸ μὴ ὄν. τροφήν γοῦν προσφερόμεθα ἀπλῆν καὶ μονοειδῆ, ἄρτον καὶ ὕδωρ, καὶ ἐκ ταύτης τρέφεται θορὶξ φλέψ ἀρτηρία σὰρξ νεῦρα ὅστ᾽ αὐτὰ καὶ τὰ λοιπὰ μόρια. τούτων οὖν γιγνομένων ὁμολογητέον ὅτι ἐν τῇ τροφῇ τῇ προσφερομένῃ πάντα ἐστὶ τὰ ὄντα, καὶ ἐκ τῶν ὄντων πάντα αὐξεται. καὶ ἐν ἐκείνῃ ἐστὶ τῇ τροφῇ μόρια αἵματος γεννητικὰ καὶ νεύρων καὶ ὀστέων καὶ τῶν ἄλλων· ἃ ἦν λόγῳ θεωρητὰ μόρια (cfr. A 45 /2; B 21). οὐ γὰρ δεῖ πάντα ἐπὶ τὴν αἴσθησιν ἀνάγειν, ὅτι ἄρτος καὶ τὸ ὕδωρ ταῦτα κατασκευάζει, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐστὶ λόγῳ θεωρητὰ μόρια. ἀπὸ τοῦ οὖν ὅμοια τὰ μέρη εἶναι ἐν τῇ τροφῇ τοῖς γεννωμένοις ὁμοιομερείας αὐτὰς ἐκάλεσε καὶ ἀρχὰς τῶν ὄντων ἀπεφήνατο, καὶ τὰς μὲν ὁμοιομερείας ὕλην, τὸ δὲ ποιῶν αἴτιον νοῦν τὸν πάντα διαταξάμενον. ἀρχεται δὲ οὕτως· ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν, νοῦς δὲ αὐτὰ διέκρινε καὶ διεκόσμησε, χρήματα λέγων τὰ πράγματα· ἀποδεκτέος οὖν ἐστίν, ὅτι τῇ ὕλῃ τὸν τεχνίτην προσέζευσεν.

A 47 /1 = Platón, Phaedo 97b-98c

ἀλλ' ἀκούσας μὲν ποτε ἐκ βιβλίου τινός, ὡς ἔφη, Ἀναξαγόρου ἀναγιγνώσκοντος καὶ λέγοντος, ὡς ἄρα νοῦς ἐστίν ὁ διακοσμῶν τε καὶ πάντων αἴτιος, ταύτη δὴ τῇ

αἰτία ἦσθην καὶ ἔδοξέ μοι τρόπον τινὰ εὖ ἔχειν τὸ τὸν νοῦν εἶναι πάντων αἴτιον καὶ ἡγησάμην, εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, τὸν γε νοῦν κοσμοῦντα πάντα κοσμεῖν καὶ ἕκαστον τιθέναι ταύτη ὅπη ἂν βέλτιστα ἔχη· εἰ οὖν τις βούλοιο τὴν αἰτίαν εὐρεῖν περὶ ἐκάστου ὅπη γίγνεται ἢ ἀπόλλυται ἢ ἔστι, τοῦτο δεῖν περὶ αὐτοῦ εὐρεῖν, ὅπη βέλτιστον αὐτῷ ἔστιν ἢ εἶναι ἢ ἄλλο ὅτιοῦν πάσχειν ἢ ποιεῖν· ἐκ δὲ δὴ τοῦ λόγου τούτου οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν προσήκειν ἀνθρώπῳ καὶ περὶ αὐτοῦ ἐκείνου καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἄλλ' ἢ τὸ ἄριστον καὶ τὸ βέλτιστον. ἀναγκαῖον δὲ εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον καὶ τὸ χειρὸν εἰδέναι· τὴν αὐτὴν γὰρ εἶναι ἐπιστήμην περὶ αὐτῶν. ταῦτα δὴ λογιζόμενος ἄσμενος ἠύρηκένας ὦμην διδάσκαλον τῆς αἰτίας περὶ τῶν ὄντων κατὰ νοῦν ἐμαυτῷ, τὸν Ἀναξαγόραν, καὶ μοι φράσειν πρῶτον μὲν πότερον ἢ γῆ πλατεῖά ἐστιν ἢ στρογγύλη, ἐπειδὴ δὲ φράσειεν, ἐπεκδιηγῆσθαι τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀνάγκην, λέγοντα τὸ ἄμεινον καὶ ὅτι αὐτὴν ἄμεινον ἦν τοιαύτην εἶναι, ἦν τοιαύτην εἶναι· καὶ εἰ ἐν μέσῳ φαίη εἶναι αὐτὴν, ἐπεκδιηγῆσθαι ὡς ἄμεινον ἦν αὐτὴν ἐν μέσῳ εἶναι· καὶ εἰ μοι ταῦτα ἀποφαίνοι, παρεσκευάσμην ὡς οὐκέτι ποθεσόμενος αἰτίας ἄλλο εἶδος. (98) καὶ δὴ καὶ περὶ ἡλίου οὕτω παρεσκευάσμην ὡσαύτως πευσόμενος, καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἄστρον τάχους τε πέρι πρὸς ἄλληλα καὶ τροπῶν καὶ τῶν ἄλλων παθημάτων, πῆ ποτε ταῦτ' ἄμεινόν ἐστιν ἕκαστον καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἢ πάσχει. οὐ γὰρ ἂν ποτε αὐτὸν ὦμην, φάσκοντά γε ὑπὸ νοῦ αὐτὰ κεκοσμηθῆναι, ἄλλην τινὰ αὐτοῖς αἰτίαν ἐπενεγκεῖν ἢ ὅτι βέλτιστον αὐτὰ οὕτως ἔχειν ἐστὶν ὡσπερ ἔχει· ἐκάστῳ οὖν αὐτῶν ἀποδιδόντα τὴν αἰτίαν καὶ κοινῇ πᾶσι τὸ ἐκάστῳ βέλτιστον ὦμην καὶ τὸ κοινὸν πᾶσιν ἐκδιηγῆσθαι ἀγαθόν· καὶ οὐκ ἂν ἀπεδόμην πολλοῦ τὰς ἐλπίδας, ἀλλὰ πάνυ σπουδῇ λαβὼν τὰς βίβλους ὡς τάχιστα οἶός τ' ἢ ἀνεγίγνωσκον, ἴν' ὡς τάχιστα εἰδείην τὸ βέλτιστον καὶ τὸ χειρὸν. ἀπὸ δὴ θαυμαστῆς ἐλπίδος, ὧ ἑταῖρε, ὠιχόμην φερόμενος, ἐπειδὴ προῖων καὶ ἀναγιγνώσκων ὀρῶ ἀνδρα τῷ μὲν νῶ οὐδὲν χρώμενον οὐδέ τινος αἰτίας ἐπαιτιώμενον εἰς τὸ διακοσμεῖν τὰ πράγματα, ἀέρας δὲ καὶ αἰθέρας καὶ ὕδατα αἰτιώμενον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἄτοπα.

(Cfr. B 12 /2)

A 47 /2 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 4; 985a18

Ἄναξαγόρας τε γὰρ μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν καὶ ὅταν ἀπορήσῃ διὰ τίν' αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τότε παρέλκει αὐτόν, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γιγνομένων ἢ νοῦν.

A 47 /3 = Simplikios, *In Physica* 327, 26

καὶ Ἄναξαγόρας δὲ τὸν νοῦν ἐάσας, ὡς φησιν Εὐδήμος (φρ. 21), καὶ αὐτοματίζων τὰ πολλὰ συνίστησι.

A 48 /1 = Áetios I, 7, 5 (Dox. 299)

ὁ δὲ Ἄναξαγόρας φησίν, ὡς εἰστήκει κατ' ἀρχὰς τὰ σώματα, νοῦς δὲ αὐτὰ διεκόσμησε θεοῦ καὶ τὰς γενέσεις τῶν ὄλων ἐποίησεν.

A 48 /2 = Áetios I, 7, 15 (Dox. 302)

Ἄναξαγόρας νοῦν κοσμοποιὸν τὸν θεόν.

Cfr. Eurípidés, fr. 1018:

ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἐστὶν ἐν ἐκάστῳ θεός.

A 48 /3 = Iamblichos, *Protrepticus* 8; p. 48 Pisteli

„ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός“, εἴτε Ἑρμότιμος εἴτε Ἄναξαγόρας εἶπε τοῦτο, καὶ ὅτι „ὁ θνητὸς αἰὼν μέρος ἔχει θεοῦ τινος“.

A 48 /4 = Filodémos, *De pietate* c. 4a; p. 66 G.

[θε]ὸν γεγονέναι τε καὶ εἶναι καὶ ἔσεσθαι καὶ πάντων ἄρχειν καὶ κρατεῖν. καὶ νοῦν ἄπειρα ὄντα (με)μειγμένα τὰ σύμπαντα διακοσμῆσαι.

A 48 /5 = Cicero, De natura deorum I, 11, 26 (Dox. 532)

inde Anaxagoras, qui accepit ab Anaximene disciplinam, primus omnium rerum discriptionem et modum mentis infinitae vi ac ratione dissignari et confici voluit: in quo non vidit neque motum sensu iunctum et continentem infinito ullum esse posse neque sensum omnino, quo non tota natura pulsa sentiret. deinde si mentem istam quasi animal aliquod esse voluit, erit aliquid interius ex quo illud animal nominetur. quid autem interius mente? cingatur igitur corpore externo. quod quoniam non placet, aperta simplexque mens nulla re adiuncta, qua sentire possit, fugere intellegentiae nostrae vim et rationem videtur.

A 49 = Cicero, Acad. Pr. II, 37, 118 (Dox. 119)

Anaxagoras materiam infinitam, sed ex ea particulas similes inter se minutas eas primum confusas postea in ordinem adductas mente divina.

A 50 = Aristotelés, Physica III, 5; 205b1

Ἄναξαγόρας δ' ἀτόπως λέγει περὶ τῆς τοῦ ἀπείρου μονῆς· στηρίζειν γὰρ αὐτὸ αὐτό φησι τὸ ἄπειρον· τοῦτο δέ, ὅτι ἐν αὐτῷ ἄλλο γὰρ οὐδὲν περιέχειν, ὡς ὅπου ἂν τι ἦι, πεφυκὸς ἐνταῦθα εἶναι.

A 51 = Áetios I, 14, 4 (Dox. 312)

Ἄναξαγόρας τὰ ὁμοιομερῆ πολυσχήμονα.

A 52 /1 = Aristotelés, Physica I, 4; 187a 26

ἔοικε δὲ Ἄναξαγόρας ἄπειρα οὕτως οἰηθῆναι διὰ τὸ ὑπολαμβάνειν τὴν κοινὴν δόξαν τῶν φυσικῶν εἶναι ἀληθῆ ὡς οὐ γινομένου οὐδενὸς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος· διὰ τοῦτο γὰρ οὕτω λέγουσιν· ἦν ὁμοῦ τὰ πάντα' (B 1) καὶ τὸ γίνεσθαι τοιόνδε καθέστηκεν ἀλλοιοῦσθαι.

A 52 /2 = Aristotelés, De generatione et corruptione I, 1; 314a11

ὅσοι δὲ πλείω τὴν ὕλην ἑνὸς τιθέασιν οἷον Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Λεύκιππος, τούτοις δὲ ἕτερον (νῦμλιχη ἀλλοίωσιν καὶ γένεσιν ἀνάγκη εἶπεῖν). καίτοι Ἀναξαγόρας γε τὴν οἰκείαν φωνὴν ἠγνόησεν· λέγει γοῦν ὡς τὸ γίγνεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι ταῦτόν καθέστηκε τῷ ἀλλοιοῦσθαι.

A 52 /3 = Hippokratés, De victu I, 4

ἀπόλλυται μὲν νυν οὐδὲν ἀπάντων χρημάτων οὐδὲ γίνεται, ὅτι μὴ καὶ πρόσθεν ἦν· συμμισγόμενα δὲ καὶ διακρινόμενα ἀλλοιοῦται.

A 53 = Simplikios, In Physica 461, 20 (= fr. 10 Schaub.)

διό φησιν Ἀναξαγόρας μηδ' ἐνδέχεσθαι πάντα διακριθῆναι· οὐ γὰρ παντελῆς διασπασμός ἐστιν ἢ διάκρισις.

A 54 = Áetios I, 17, 2 (Dox. 315)

οἱ περὶ Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον τὰς κράσεις κατὰ παράθεσιν γίγνεσθαι τῶν στοιχείων.

A 55 /1 = Platón, Cratylus 413c

εἶναι δὲ τὸ δίκαιον ὃ λέγει Ἀναξαγόρας νοῦν εἶναι τοῦτο· αὐτοκράτορα γὰρ αὐτὸν ὄντα καὶ οὐθενὶ μεμειγμένον πάντα φησὶν αὐτὸν κοσμεῖν τὰ πράγματα διὰ πάντων ἰόντα.

A 55 /2 = Aristotelés, De anima I, 2; 405a15

ἀρχὴν γε τὸν νοῦν τίθεται [Ἀναξαγόρας] μάλιστα πάντων· μόνον γοῦν φησὶν αὐτὸν τῶν ὄντων ἀπλοῦν εἶναι καὶ ἀμιγῆ τε καὶ καθαρὸν. ἀποδίδωσι δ' ἄμφω τῇ αὐτῇ ἀρχῇ τό τε γινώσκειν καὶ τὸ κινεῖν, λέγων νοῦν κινῆσαι τὸ πᾶν.

A 56 = Aristotelés, Physica VIII, 5; 256b24

διὸ καὶ Ἀναξαγόρας ὀρθῶς λέγει τὸν νοῦν ἀπαθῆ φάσκων καὶ ἀμιγῆ εἶναι, ἐπειδήπερ κινήσεως ἀρχὴν αὐτὸν ποιεῖ εἶναι. οὕτω γὰρ ἂν μόνως κινοίη ἀκίνητος ὢν καὶ κρατοίη ἀμιγῆς ὢν.

A 57 = Kléméns Alexandrijský, Stromata II, 14, 2

Ἀναξαγόρας πρῶτος ἐπέστησε τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν. ἀλλ' οὐδὲ οὗτος ἐτήρησε τὴν αἰτίαν τὴν ποιητικὴν, δίνους τινὰς ἀνοήτους ἀναζωγραφῶν σὺν τῇ τοῦ νοῦ ἀπραξίαι τε καὶ ἀνοίαι.

A 58 = Aristotelés, Metaphysica I, 3; 984b15

νοῦν δὴ τις εἰπὼν ἐνεῖναι καθάπερ ἐν τοῖς ζώοις καὶ ἐν τῇ φύσει, τὸν αἴτιον τοῦ κόσμου καὶ τῆς τάξεως πάσης, οἷον νήφων ἐφάνη παρ' εἰκῆ λέγοντας τοὺς πρότερον. φανερῶς μὲν οὖν Ἀναξαγόραν ἴσμεν ἀψάμενον τούτων τῶν λόγων, αἰτίαν δ' ἔχει πρότερον Ἑρμότιμος ὁ Κλαζομένιος εἰπεῖν.

A 59 = Simplikios, In Physica 1185, 9

ὁ δὲ Εὐδήμος (fr. 71) μέμφεται τῷ Ἀναξαγόρῳ οὐ μόνον, ὅτι μὴ πρότερον οὔσαν ἄρξασθαί ποτε λέγει τὴν κίνησιν, ἀλλ' ὅτι καὶ περὶ τοῦ διαμένειν ἢ λήξειν ποτὲ παρέλιπεν εἰπεῖν, καίπερ οὐκ ὄντος φανεροῦ.

„τί γὰρ κωλύει, φησί, δόξαι ποτὲ τῷ νῶ στήσαι πάντα χρήματα, καθάπερ ἐκεῖνος εἶπεν κινήσαι;“

καὶ τοῦτο δὲ αἰτιᾶται τοῦ Ἀναξαγόρου ὁ Εὐδήμος·

„πῶς ἐνδέχεται στέρησίν τινα προτέραν εἶναι τῆς ἀντικειμένης ἕξεως; εἰ οὖν ἡ ἡρεμία στέρησις κινήσεώς ἐστιν, οὐκ ἂν εἴη πρὸ τῆς κινήσεως.“

A 60 = Aristotelés, Metaphysica X, 6; 1056b28

διὸ καὶ οὐκ ὀρθῶς ἀπέστη Ἄναξαγόρας εἰπὼν ὅτι „ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν ἄπειρα καὶ πλήθει καὶ μικρότητι“ (B 1). ἔδει δ' εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ „καὶ μικρότητι“ καὶ ὀλιγότητι· οὐ γὰρ ἄπειρα, ἐπεὶ τὸ ὀλίγον οὐ διὰ τὸ ἓν, ὥσπερ τινές φασιν, ἀλλὰ διὰ τὰ δύο.

A 61 /1 = Aristotelés, *Metaphysica* XII, 2; 1069b19

ἐξ ὄντος γίγνεται πάντα, δυνάμει μέντοι ὄντος, ἐκ μὴ ὄντος δὲ ἐνεργείαι. καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ Ἄναξαγόρου ἓν (βέλτιον γὰρ ἢ ὁμοῦ πάντα) καὶ Ἐμπεδοκλέους τὸ μεῖγμα καὶ Ἄναξιμάνδρου.

A 61 /2 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 8; 989a30

Ἄναξαγόραν δ' εἴ τις ὑπολάβοι δύο λέγειν στοιχεῖα, μάλιστ' ἂν ὑπολάβοι κατὰ λόγον, ὃν ἐκεῖνος αὐτὸς μὲν οὐ διήρθρωσεν.

A 61 /3 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 8; 989b4

ὅμως εἴ τις ἀκολουθήσειε συνδιαρθρῶν ἃ βούλεται λέγειν, ἴσως ἂν φανείη καινοπρεπεστέρως λέγων.

A 61 /4 = Aristotelés, *Metaphysica* I, 8; 989b16

ἐκ δὴ τούτων συμβαίνει λέγειν αὐτῷ τὰς ἀρχὰς τό τε ἓν – τοῦτο γὰρ ἀπλοῦν καὶ ἀμιγές – καὶ θάτερον οἷον τίθεμεν τὸ ἀόριστον πρὶν ὀρισθῆναι καὶ μετασχεῖν εἶδους τινός.

A 62 = Diodóros, *Bibliotheca historica* I, 7, 7

ἔοικε δὲ περὶ τῆς τῶν ὄλων φύσεως οὐδ' Εὐριπίδης διαφωνεῖν τοῖς προειρημένοις μαθητῆς ὧν Ἄναξαγόρου τοῦ φυσικοῦ· ἐν γὰρ τῇ Μελανίππῃ τίθησιν οὕτως (Eurípidés, *Melanip.* ἢ σοφὴ fr. 484)·

[κοῦκ ἐμὸς ὁ μῦθος, ἀλλ' ἐμῆς μητρὸς πάρα,]

ὡς οὐρανός τε γαῖά τ' ἦν μορφὴ μία·

ἐπεὶ δ' ἐχωρίσθησαν ἀλλήλων δίχα,
 τίκτουσι πάντα κἀνέδωκαν εἰς φάος
 δένδρη, πετηνά, θῆρας, οὓς θ' ἄλμη τρέφει
 γένος τε θνητῶν.

A 63 = Áetios II, 1, 2 (Dox. 327)

Θαλῆς, (...) Ἄναξαγόρας, Πλάτων, Ἀριστοτέλης, Ζήνων ἕνα τὸν κόσμον.

A 64 /1 = Simplikios, In Physica 154, 29

τὸν Ἄναξαγόραν λέγειν ἅπαξ γενόμενον τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μίγματος διαμένειν
 λοιπὸν ὑπὸ τοῦ νοῦ ἐφεστῶτος διοικούμενόν τε καὶ διακρινόμενον.

A 64 /2 = Simplikios, In Physica 1121, 21

ἀπ' ἀρχῆς δὲ χρόνου δοκοῦσι λέγειν γεγονέναι τὸν κόσμον Ἄναξαγόρας τε καὶ
 Ἀρχέλαος καὶ Μητρόδωρος ὁ Χῖος. οὗτοι δὲ καὶ τὴν κίνησιν ἄρξασθαί φασιν·
 ἠρεμούντων γὰρ τὸν πρὸ τοῦ χρόνον τῶν ὄντων κίνησιν ἐγγενέσθαι φασὶν ὑπὸ τοῦ
 νοῦ, ὑφ' ἧς γεγονέναι τὸν κόσμον. φαίνονται δὲ καὶ οὗτοι τάξεως ἕνεκα
 διδασκαλικῆς ἀρχὴν τῆς κοσμοποιίας ὑποθέμενοι.

A 65 = Áetios II, 4, 6 (Dox. 331)

Ἄναξίμανδρος, Ἄναξιμένης, Ἄναξαγόρας, Ἀρχέλαος, Διογένης, Λεύκιππος
 φθαρτὸν τὸν κόσμον.

A 66 /1 = Áetios I, 29, 7 (Dox. 326b 7 n.)

Ἄναξαγόρας καὶ Δημόκριτος καὶ οἱ Στωικοὶ ἄδηλον αἰτίαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῶν ἅ
 μὲν γὰρ εἶναι κατ' ἀνάγκην, ἅ δὲ καθ' εἰμαρμένην, ἅ δὲ κατὰ προαίρεσιν, ἅ δὲ κατὰ
 τύχην, ἅ δὲ κατὰ τὸ αὐτόματον.

A 66 /2 = Alexandros, De fato 2 (II, 165, 22 Bruns)

λέγει γὰρ οὗτός γε [Ἀναξαγόρας] μηδὲν τῶν γινομένων γίνεσθαι καθ' εἰμαρμένην, ἀλλ' εἶναι κενὸν τοῦτο τούνομα.

A 66 /3 = Schol. Aristid. Vatic. gr. 1298

καὶ Ἀναξαγόρας ἔλεγε μὴ ὅλως εἶναι πρόνοιάν τινα τῶν θεῶν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ πάντα τὰνθρώπεια ὑπὸ τῆ τύχῃ ἄγεσθαι.

A 67 = Aëtios II, 8, 1 Mansfeld–Runia

Τίς ἢ αἰτία τοῦ τὸν κόσμον ἐγκλιθῆναί·

Διογένης [καὶ] Ἀναξαγόρας [ἔφησαν] μετὰ τὸ συστήναι τὸν κόσμον καὶ τὰ ζῶα ἐκ τῆς γῆς ἐξαγαγεῖν ἐγκλιθῆναί πως τὸν κόσμον ἐκ τοῦ αὐτομάτου εἰς τὸ μεσημβρινὸν αὐτοῦ μέρος, ἴσως ὑπὸ προνοίας, ἴν' ἃ μὲν ἀοίκητα γένηται ἃ δ' οἰκητὰ μέρη τοῦ κόσμου κατὰ ψύξιν καὶ ἐκπύρωσιν καὶ εὐκρασίαν.

A 68 /1 = Aristotelés, De caelo IV, 2; 309a19

ἔνιοι μὲν οὖν τῶν μὴ φασκόντων εἶναι κενὸν οὐδὲν διώρισαν περὶ κούφου καὶ βαρέος οἷον Ἀναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς.

A 68 /2 = Aristotelés, Physica IV, 6; 213a22

οἱ μὲν οὖν δεικνύναι πειρώμενοι ὅτι οὐκ ἔστιν [τὸ κενόν], οὐχ ὁ βούλονται λέγειν οἱ ἄνθρωποι κενὸν τοῦτ' ἐξελέγχουσιν, ἀλλ' ἀμαρτάνοντες λέγουσιν ὥσπερ Ἀναξαγόρας καὶ οἱ τοῦτον τὸν τρόπον ἐλέγχοντες. ἐπιδεικνύουσι γὰρ ὅτι ἔστι τι ὁ ἀήρ, στρεβλοῦντες τοὺς ἀσκούς καὶ δεικνύντες ὡς ἰσχυρὸς ὁ ἀήρ καὶ ἐναπολαμβάνοντες ἐν ταῖς κλεψύδραις.

A 69 = Pseudo-Aristotelés, Problemata XVI, 8; 914b9

τῶν περὶ τὴν κλεψύδραν συμβαινόντων τὸ μὲν ὅλον ἔοικεν εἶναι αἴτιον καθάπερ Ἄναξαγόρας λέγει· ὁ γὰρ ἀήρ ἐστὶν αἴτιος ἐναπολαμβανόμενος ἐν αὐτῇ τοῦ μὴ εἰσιέναι τὸ ὕδωρ ἐπιληφθέντος τοῦ αὐλοῦ, οὐ μὴν ἀπλῶς γε αἴτιος· κὰν γὰρ τις αὐτὴν πλαγίαν ἐνῆ εἰς τὸ ὕδωρ ἐπιλαβὼν τὸν αὐλόν, εἴσεισι τὸ ὕδωρ. διόπερ οὐ λέγεται ὑπ' αὐτοῦ ἰκανῶς, ἦι αἰτίον ἐστὶν. ἔστι δὲ αἴτιον μὲν, καθάπερ εἴρηται, ὁ ἀήρ· οὗτος δὲ ὠθούμενός τε καὶ καθ' ἑαυτὸν φερόμενος καὶ μὴ βιαζόμενος ἐπ' εὐθείας πέφυκε φέρεσθαι καθάπερ καὶ ἄλλα στοιχεῖα· πλαγίας μὲν οὖν βαφείσης τῆς κλεψύδρας διὰ τῶν ἐναντίων τοῖς ἐν τῷ ὕδατι τρυπημάτων ἐπ' εὐθείας μένων ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐξέρχεται, ὑποχωροῦντος δὲ αὐτοῦ τὸ ὕδωρ εἰσέρχεται· ὀρθῆς δὲ εἰς τὸ ὕδωρ βαφείσης τῆς κλεψύδρας οὐ δυνάμενος πρὸς ὀρθὴν ὑποχωρεῖν διὰ τὸ πεφράχθαι τὰ ἄνω μένει περὶ τὰ πρῶτα τρυπήματα. σάττεσθαι γὰρ εἰς αὐτὸν οὐ πέφυκεν. σημεῖον δ' ἐστὶ τοῦ εἴργειν δύνασθαι τὸ ὕδωρ ἀκίνητίζοντα τὸν ἀέρα τὸ ἐπ' αὐτῆς γινόμενον τῆς κλεψύδρας. ἐὰν γὰρ τις αὐτῆς αὐτὴν τὴν κωδύαν ἐμπλήσας ὕδατος ἐπιλαβὼν τὸν αὐλόν, καταστρέψῃ ἐπὶ τὸν αὐλόν, οὐ φέρεται τὸ ὕδωρ διὰ τοῦ αὐλοῦ ἐπὶ στόμα. ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ στόματος οὐκ εὐθὺς ἐκρεῖ κατὰ τὸν αὐλόν, ἀλλὰ μικροτέρῳ ὕστερον ὡς οὐκ ὄν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ αὐλοῦ, ἀλλ' ὕστερον διὰ τούτου φερόμενον ἀνοιχθέντος. πλήρους τε καὶ ὀρθῆς οὕσης τῆς κλεψύδρας ἀνοιχθέντος τοῦ αὐλοῦ εὐθὺς ῥεῖ διὰ τοῦ ἠθμοῦ διὰ τὸ ἐκείνου μὲν ἄπτεσθαι, τῶν δὲ ἄκρων τοῦ αὐλοῦ μὴ ἄπτεσθαι. οὐκ εἰσέρχεται μὲν οὖν τὸ ὕδωρ εἰς τὴν κλεψύδραν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, ἐξέρχεται δὲ ἀνοιχθέντος τοῦ αὐλοῦ διὰ τὸ τὸν ἐν αὐτῷ ἀέρα κινούμενον ἄνω καὶ κάτω πολλὴν κένωσιν ποιεῖν τοῦ ἐν τῇ κλεψύδρῃ ὕδατος. ὠθούμενον δὲ κάτω καὶ αὐτὸ ῥέπον εἰς αὐτὸ εἰκότως ἐκρεῖ, βιαζόμενον τὸν ἐκτός (915a) τῆς κλεψύδρας ἀέρα κινούμενόν τε καὶ ὄντα ἴσον τῇ δυνάμει τῷ ἐπωθοῦντι αὐτὸν ἀέρι, τῇ δὲ ἀντερείσει ἀσθενέστερον ἐκείνου διὰ τὸ διὰ στενοῦ αὐτὸν τοῦ αὐλοῦ ῥέοντα θάπτον καὶ σφοδρότερον ῥεῖν καὶ προσπίπτειν τῷ ὕδατι· τοῦ δὲ πωμασθέντος, τοῦ αὐλοῦ, μὴ συρρεῖν τὸ ὕδωρ αἴτιον, ὅτι τὸ ὕδωρ εἰσιὸν εἰς τὴν κλεψύδραν ἐξωθεῖ βίαι τὸν ἀέρα ἐξ αὐτῆς. σημεῖον δὲ ἐστὶ τὸ

γινόμενον ἐν ταύτῃ πνεῦμα καὶ ἐρυγμός. εἰσιόντος δὲ τοῦ ὕδατος βίαι ὠθούμενος (ὁ ἀήρ) εἰσπίπτει εἰς τὸν αὐλὸν αὐτῆς καθάπερ τὰ ἐμπιεστὰ ξύλα ἢ χαλκὸς τῆ διαιρέσει πιεζόμενος μένει ἄνευ παντὸς ἄλλου συνδέσμου, [ῥαϊδίως δὲ ἐξάλλεται, ὅταν] ἐκκρουσθῆ ἐκ τοῦ ἐναντίου, καθάπερ τοὺς κατεαγότας ἐπιούρους ἐν τοῖς ξύλοις ἐκκρούουσιν. συμβαίνει δὲ τοῦτο ἀνοιχθέντος τοῦ αὐλοῦ γίνεσθαι διὰ τὰ προειρημένα. ἢ οὖν διὰ ταῦτα εἰκὸς ἐστὶν αὐτὸ μὴ ἐκρεῖν ἢ ἐξι[έναι κωλύ]οντος βιαίου ἀέρος καὶ πνευματουμένου. δηλοῖ δὲ ὁ ψόφος ἐπισπᾶσθαι τῷ πνεύματι τὸ ὕδωρ ἄνω, ὥσπερ ἐπὶ πολλῶν συμβαίνει γίνεσθαι. ἐπισπώμενον δὲ καὶ συνεχὲς ὄν αὐτῷ πᾶν τὸ ὕδωρ μένει πιεζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος, ἕως ἂν ἀπωσθῆ πάλιν ὑπ' αὐτοῦ· τῆς δὲ ἀρχῆς μενούσης καὶ τὸ ἄλλο ἐξ αὐτῆς κρέματα ὕδωρ ἐν καὶ συνεχές.

A 70 = Theophrastos, De sensu et sensibilibus 59 (Dox. 516)

τὸ μὲν μανὸν καὶ λεπτὸν θερμόν, τὸ δὲ πυκνὸν καὶ παχὺ ψυχρόν, ὥσπερ Ἄναξαγόρας διαιρεῖ τὸν ἀέρα καὶ τὸν αἰθέρα.

A 71 = Áetios II, 13, 3 (Dox. 341)

Ἄναξαγόρας τὸν περικείμενον αἰθέρα πύρινον μὲν εἶναι κατὰ τὴν οὐσίαν, τῆ δὲ εὐτονία τῆς περιδινήσεως ἀναρπᾶσαντα πέτρους ἀπὸ τῆς γῆς καὶ καταφλέξαντα τούτους ἡστερωκένας.

A 72 /1 = Áetios II, 20, 6 (Dox. 349)

Ἄναξαγόρας μύδρον ἢ πέτρον διάπυρον εἶναι τὸν ἥλιον.

A 72 /2 = Áetios II, 21, 3 (Dox. 351)

Ἄναξαγόρας πολλαπλάσιον Πελοποννήσου.

A 72 /3 = Áetios II, 23, 2 Mansfeld–Runia

Περὶ τροπῶν ἡλίου·

Ἄναξαγόρας ἀνταπώσει τοῦ πρὸς ταῖς ἄρκτοις ἀέρος, ὃν αὐτὸς συνωθῶν ἐκ τῆς πυκνώσεως ἰσχυροποιεῖ [τροπὴν ἡλίου γίγνεσθαι].

A 73 /1 = Xenofón, Memorabilia IV, 7, 6-7

ὅλως δὲ τῶν οὐρανίων ἦι ἕκαστα ὁ θεὸς μηχανᾶται, φροντιστὴν γίγνεσθαι ἀπέτρεπεν· (...) κινδυνεῦσαι δ' ἂν ἔφη καὶ παραφρονῆσαι τὸν ταῦτα μεριμνῶντα οὐδὲν ἦπτον ἢ Ἄναξαγόρας παρεφρόνησεν ὁ μέγιστον φρονήσας ἐπὶ τῷ τὰς τῶν θεῶν μηχανὰς ἐξηγεῖσθαι. (7) ἐκεῖνος γὰρ λέγων μὲν τὸ αὐτὸ εἶναι πῦρ τε καὶ ἥλιον ἠγνόει, ὅτι τὸ μὲν πῦρ οἱ ἄνθρωποι ῥαιδίως καθορῶσιν, εἰς δὲ τὸν ἥλιον οὐ δύνανται ἀντιβλέπειν, καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ ἡλίου καταλαμπόμενοι τὰ χρώματα μελάντερα ἔχουσιν, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρός οὐκ ἠγνόει δὲ καὶ ὅτι τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων ἄνευ μὲν ἡλίου αὐγῆς οὐδὲν δύνανται καλῶς αὔξεσθαι, ὑπὸ δὲ τοῦ πυρός θερμαινόμενα πάντα ἀπόλλυται· φάσκων δὲ τὸν ἥλιον λίθον διάπυρον εἶναι καὶ τοῦτο ἠγνόει, ὅτι λίθος μὲν ἐν πυρὶ ὧν οὔτε λάμπει οὔτε πολὺν χρόνον ἀντέχει, ὁ δὲ ἥλιος πάντα τὸν χρόνον πάντων λαμπρότατος ὧν διαμένει.

A 73 /2 = Aristotelés, De caelo I, 3; 270b24

Ἄναξαγόρας δὲ κατακέχρηται τῷ ὀνόματι τούτῳ [αἰθήρ] οὐ καλῶς. ὀνομάζει γὰρ αἰθέρα ἀντὶ πυρός.

A 73 /3 = Simplikios, In Aristotelis quattuor libros de caelo comm. 119, 2

αἰτιᾶται δὲ τὸν Ἄναξαγόραν οὐ καλῶς ἐτυμολογήσαντα τὸ τοῦ αἰθέρος ὄνομα ἀπὸ τοῦ αἴθειν, ὅ ἐστι τὸ καίειν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ πυρός αὐτῷ χρώμενον.

A 74 /1 = Pseudo-Aristotelés, Problemata XI, 33; 903a7

διὰ τί εὐηκοωτέρα ἢ νύξ τῆς ἡμέρας ἐστίν; πότερον, ὥσπερ Ἄναξαγόρας φησί, διὰ τὸ τῆς μὲν ἡμέρας σίζειν καὶ ψοφεῖν τὸν ἀέρα θερμαινόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τῆς δὲ νυκτὸς ἡσυχίαν ἔχειν ἅτε ἐκλελοιπότης τοῦ θερμοῦ;

A 74 /2 = Plútarchos, Quaestiones convivales VIII, 3, 3; 722a

Ἄναξαγόραν ὑπὸ τοῦ ἡλίου λέγοντα κινεῖσθαι τὸν ἀέρα κίνησιν τρομώδη καὶ παλμοὺς ἔχουσαν, ὡς δῆλόν ἐστι τοῖς διὰ τοῦ φωτὸς ἀεὶ διάπτουσι ψήγμασι μικροῖς καὶ θραύσμασιν, ἃ δὴ τινες τίλας καλοῦσιν· ταῦτ' οὖν φησιν ὁ ἀνήρ πρὸς τὴν θερμότητα σίζοντα καὶ ψοφοῦντα δι' ἡμέρας δυσηκόους τῷ ψόφῳ τὰς φωνὰς ποιεῖν, νυκτὸς δὲ φαίνεσθαι τὸν σάλον αὐτῶν καὶ τὸν ἦχον.

A 75 = Proklos, In Platonis Timaeum commentaria III, 63; p. 26d

Πλάτων (Tim. 38d) ... τὴν εἰς τὸν κόσμον πρόοδον αὐτῶν [ἡλίου καὶ σελήνης] ὡς συνημμένην παραδέδωκε. καὶ οὐδὲ ταύτης ἦρξεν αὐτὸς τῆς ὑποθέσεως, ἀλλ' Ἄναξαγόρας τοῦτο πρῶτος ὑπέλαβεν, ὡς ἱστόρησεν Εὐδήμος (fr. 98).

A 76 = Platón, Cratylus 409ab

Τί δὲ ἡ „σελήνη“;

Τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα φαίνεται τὸν Ἄναξαγόραν πιέζειν.

Τί δὴ;

Ἔοικε δηλοῦντι παλαιότερον ὁ ἐκεῖνος νεωστὶ ἔλεγεν, ὅτι ἡ σελήνη ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἔχει τὸ φῶς.

Πῶς δὴ;

Τὸ μὲν που „σέλας“ καὶ τὸ „φῶς“ ταυτόν.

Ναί.

Νέον δὲ που καὶ ἕνον ἀεὶ ἐστὶ περὶ τὴν σελήνην τοῦτο τὸ φῶς, εἴπερ ἀληθῆ οἱ

Ἄναξαγόρειοι λέγουσι· κύκλῳ γάρ που ἀεὶ αὐτὴν περιῶν νέον ἀεὶ ἐπιβάλλει, ἕνον δὲ ὑπάρχει τὸ τοῦ προτέρου μηνός.

A 77 /1 = Schol. Apoll. Rhod. I, 498; 44, 10 Wendel

τὴν δὲ σελήνην ὁ αὐτὸς Ἄναξαγόρας χώραν πλατεῖαν ἀποφαίνει, ἐξ ἧς δοκεῖ ὁ Νεμεαῖος λέων πεπτωκέναι.

A 77 /2 = Áetios II, 25, 9 (Dox. 356)

Ἄναξαγόρας καὶ Δημόκριτος στερέωμα διάπυρον ἔχον ἐν ἑαυτῷ πεδία καὶ ὄρη καὶ φάραγγας [τὴν σελήνην].

A 77 /3 = Achilleus Tatios, *Isagoga excerpta* 21, 3; p. 49, 4

ἕτεροι δὲ γῆν πεπυρωμένην στερέμνιον ἔχουσιν πῦρ [τὴν σελήνην]: εἶναι δὲ ἐπ' αὐτῆς οἰκησιν ἄλλην ποταμούς τε καὶ ὅσα ἐπὶ γῆς, καὶ τὸν λέοντα τὸν Νεμεαῖον ἐκεῖθεν πεσεῖν μυθολογοῦσιν.

Cfr. Plútarchos, *De facie in orbe lunae* 937f.

A 77 /4 = Áetios II, 30, 2 (Dox. 361)

Ἄναξαγόρας ἀνωμαλότητα συγκρίματος διὰ τὸ ψυχρομιγῆς ἅμα καὶ γεῶδες, τὰ μὲν ἐχούσης ὑψηλὰ τὰ δὲ ταπεινὰ τὰ δὲ κοῖλα. καὶ παραμεμῖχθαι τῷ πυροειδεῖ τὸ ζοφῶδες, ὧν τὸ πάθος ὑποφαίνει τὸ σκιερὸν· ὅθεν ψευδοφανῆ λέγεσθαι τὸν ἀστέρα [σελήνην ?, cfr. 28 B 21].

A 77 /5 = Áetios II, 28, 5-6 Mansfeld–Runia (cfr. Dox. 358)

Περὶ φωτισμῶν σελήνης·

Θαλῆς πρῶτος ἔφη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι.

Πυθαγόρας Παρμενίδης Ἐμπεδοκλῆς Ἄναξαγόρας Μητρόδωρος ὁμοίως.

A 77 /6 = Áetios II, 29, 6-7 (Dox. 360)

Θαλῆς Ἄναξαγόρας Πλάτων οἱ Στωικοὶ τοῖς μαθηματικοῖς συμφώνως τὰς μὲν μηνιαίους ἀποκρύψεις συνοδεύουσιν αὐτὴν ἡλίῳ καὶ περιλαμπομένην ποιεῖσθαι, τὰς δ' ἐκλείψεις εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἐμπίπτουσιν, μεταξύ μὲν ἀμφοτέρων τῶν

ἀστέρων γενομένης, μάλλον δὲ τῆς σελήνης ἀντιφραττομένης. Ἄναξαγόρας, ὡς φησι Θεόφραστος (*Phys. Opin. fr. 19*), καὶ τῶν ὑποκάτω τῆς σελήνης ἔσθ' ὅτε σωμάτων ἐπιπροσθούτων.

A 78 = Áetios II, 16, 1 (Dox. 345)

Ἄναξαγόρας, Δημόκριτος, Κλεάνθης ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμὰς φέρεσθαι πάντας τοὺς ἀστέρας.

A 79 = Achilleus Tatios, *Isagoga excerpta* 1, 13; 40, 26 M.

τοὺς ἀστέρας δὲ ζῶα εἶναι οὔτε Ἄναξαγόραι οὔτε Δημοκρίτῳ ἐν τῷ Μεγάλῳ διακόσμῳ (67 B 1) δοκεῖ.

A 80 /1 = Aristotelés, *Meteorologica* I, 8; 345a25

οἱ δὲ περὶ Ἄναξαγόραν καὶ Δημόκριτον φῶς εἶναι τὸ γάλα λέγουσιν ἄστρον τινῶν· τὸν γὰρ ἥλιον ὑπὸ τὴν γῆν φερόμενον οὐχ ὁρᾶν ἔνια τῶν ἄστρον. ὅσα μὲν οὖν περιορᾶται ὑπ' αὐτοῦ, τούτων μὲν οὐ φαίνεσθαι τὸ φῶς (κωλύεσθαι γὰρ ὑπὸ τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων)· ὅσοις δ' ἀντιφράττει ἡ γῆ ὥστε μὴ ὁρᾶσθαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τὸ τούτων οἰκεῖον φῶς φασιν εἶναι τὸ γάλα.

A 80 /2 = Áetios III, 1, 5 (Dox. 365)

περὶ τοῦ γαλαξίου κύκλου·

Ἄναξαγόρας τὴν σκιὰν τῆς γῆς κατὰ τὸδε τὸ μέρος ἴστασθαι τοῦ οὐρανοῦ, ὅταν ὑπὸ τὴν γῆν ὁ ἥλιος γενόμενος μὴ πάντα περιφωτίζῃ.

A 81 /1 = Aristotelés, *Meteorologica* I, 6; 342b25

περὶ δὲ κομητῶν (...) Ἄναξαγόρας μὲν οὖν καὶ Δημόκριτός (68 A 92) φασιν εἶναι τοὺς κομήτας σύμφασιν τῶν πλανήτων ἀστέρων, ὅταν διὰ τὸ πλησίον ἐλθεῖν δόξωσι θιγγάνειν ἀλλήλων.

A 81 /2 = Áetios III, 2, 2 (Dox. 366)

Ἄναξαγόρας, Δημόκριτος σύνοδον ἀστέρων δυεῖν ἢ καὶ πλειόνων κατὰ συναυγασμόν.

A 81 /3 = Scholia in Aratum (scholia vetera), in Phaenomen. p. 545,20 M. = scholion 1091, 17 Martin

Δημόκριτος (68 A 92) δὲ καὶ Ἄναξαγόρας κατὰ σύλληψιν δύο πλανωμένων ἡνίκα πλησίον ἀλλήλων γένωνται καθάπερ ἐσόπτρων ἀντιλαμπόντων ἀλλήλοις τοὺς κομήτας συνίστασθαι λέγουσι. καὶ οὗτοι δὲ πλανώμενοι τοῦτο λέγουσιν. {οὔτε γὰρ ἐν τῷ ζῳδιακῷ μόνῳ φαίνονται, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς βορείοις καὶ ἐν τοῖς νοτίοις, τρεῖς τε πολλάκις ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὀρῶνται κομῆται, πέντε δὲ ὄντων πλανήτων τρεῖς ὀρᾶσθαι κομήτας [ἀδύνατον]. καὶ τῶν ἀπλανῶν δὲ τινες ὀρῶνται κόμας ἔχοντες.}

A 82 = Áetios III, 2, 9 (Dox. 367)

Ἄναξαγόρας τοὺς καλουμένους διαίττοντας ἀπὸ τοῦ αἰθέρος σπινθήρων δίκην καταφέρεισθαι διὸ καὶ παραυτικά σβέννυσθαι.

A 83 = Charmandros in: Seneca, Naturales Quaestiones VII, 5, 3

Charmander quoque in eo libro, quem de cometis composuit, ait Anaxagorae visum grande insolitumque caelo lumen magnitudine amplae trabis et id per multos dies fulsisse.

A 84 /1 = Aristotelés, Meteorologica II, 9; 369b14 (po 31 A 63)

(περὶ ἀστραπῆς καὶ βροντῆς)

Ἄναξαγόρας δὲ τοῦ ἄνωθεν αἰθέρος, ὃ δὴ ἐκεῖνος καλεῖ πῦρ, κατενεχθὲν ἄνωθεν κάτω. τὴν μὲν οὖν διάλαμψιν ἀστραπὴν εἶναι τούτου τοῦ πυρός, τὸν δὲ ψόφον ἐναποσβεννυμένου καὶ τὴν σίξιν βροντῆν, ὡς καθάπερ φαίνεται καὶ γιγνόμενον, οὕτω καὶ πρότερον τὴν ἀστραπὴν οὔσαν τῆς βροντῆς.

A 84 /2 = Áetios III, 3, 4 (Dox. 368)

ὅταν τὸ θερμὸν εἰς τὸ ψυχρὸν ἐμπέση (τοῦτο δ' ἐστὶν αἰθέριον μέρος εἰς ἀερώδεις), τῷ μὲν ψόφῳ τὴν βροντὴν ἀποτελεῖ, τῷ δὲ παρὰ τὴν μελανίαν τοῦ νεφώδους χρώματι τὴν ἀστραπήν, τῷ δὲ πλήθει καὶ μεγέθει τοῦ φωτὸς τὸν κεραυνόν, τῷ δὲ πολυσωματωτέρῳ πυρὶ τὸν τυφῶνα, τῷ δὲ νεφελομιγεῖ τὸν πρηστῆρα.

A 84 /3 = Seneca, Natur. quaest. II, 12, 3

Anaxagoras ait illum [ignem] ex aethere destillare et ex tanto ardore caeli multa decidere, quae nubes diu inclusa custodiant.

A 84 /4 = Seneca, Natur. quaest. II, 19

Anaxagoras ait omnia ista sic fieri, ut ex aethere aliqua vis in inferiora descendat: ita ignis impactus nubibus frigidis sonat. at cum illas interscindit, fulget et minor vis ignium fulgurationes facit, maior fulmina.

A 85 /1 = Áetios III, 4, 2 (Dox. 371)

Ἄναξαγόρας νέφη μὲν καὶ χιόνα παραπλησίως (cfr. Anaximenes A 17) χάλαζαν δ' ὅταν ἀπὸ τῶν παγέντων νεφῶν προωσθῆ τινὰ πρὸς τὴν γῆν, ἃ δὴ ταῖς καταφοραῖς ἀποψυχρούμενα στρογγυλοῦται.

A 85 /2 = Aristotelés, Meteorologica I, 12; 348b13

ὁ μὲν γὰρ ὅταν εἰς τὸν ψυχρὸν ἀέρα ἐπανέλθῃ [τὸ νέφος], φησὶ τοῦτο πάσχειν, ἡμεῖς δ' ὅταν εἰς τὸν θερμὸν κατέλθῃ.

A 85 /3 = Aristotelés, Meteorologica I, 12; 348a14

τοῖς μὲν οὖν δοκεῖ τοῦ πάθους αἴτιον εἶναι τούτου καὶ τῆς γενέσεως, ὅταν ἀπωσθῆ τὸ νέφος εἰς τὸν ἄνω τόπον μᾶλλον ὄντα ψυχρὸν διὰ τὸ λήγειν ἐκεῖ τὰς ἀπὸ τῆς γῆς τῶν ἀκτίνων ἀνακλάσεις, ἐλθὼν δ' ἐκεῖ πῆγνυσθαι τὸ ὕδωρ. διὸ καὶ θέρους μᾶλλον

καὶ ἐν ταῖς ἀλεειναῖς χώραις γίνεσθαι τὰς χαλάζας, ὅτι ἐπὶ πλεῖον τὸ θερμὸν ἀνωθεὶ ἀπὸ τῆς γῆς τὰς νεφέλας.

A 86 = Áetios III, 5, 11 (Dox. 373)

περὶ ἰριδος·

Ἄναξαγόρας ἀνάκλασιν ἀπὸ νέφους πυκνοῦ τῆς ἡλιακῆς περιφεγγείας, καταντικρὺ δὲ τοῦ κατοπτρίζοντος αὐτὴν ἀστέρος διὰ παντὸς ἴστασθαι. παραπλησίως δὲ αἰτιολογεῖται τὰ καλούμενα παρήλια, γινόμενα δὲ κατὰ τὸν Πόντον.

A 86a = Schol. A ad Aeschyl. Prom. 88 (ed. Dindorf, Oxon. 1851; III, 181, 30)

οἱ ἄνεμοι κατὰ μὲν Ἄναξαγόραν ἐκ τῆς γῆς γίνονται, καθ' Ὅμηρον δὲ ἄπατρὸς Διὸς ἐκ νεφελῶν' (II. II, 146). ἀλλ' ὁ μὲν Ἄναξαγόρας τὸ ὑλικὸν φησιν αἴτιον τῶν ἀνέμων, Ὅμηρος δὲ τὸ ποιητικόν, μᾶλλον δὲ ἀμφότερα τό τε ὑλικὸν καὶ τὸ ποιητικόν.

A 87 = Exc. astron., cod. Vatican. 381 (ed. Maass, Aratea; p. 143)

ὅτι οὔτε κοίλη ἢ γῆ ὡς Δημόκριτος (68 A 94) οὔτε πλατεῖα ὡς Ἄναξαγόρας.

A 88 /1 = Aristotelés, De caelo II, 13; 295a9

ὥστ' εἰ βίαι νῦν ἢ γῆ μένει, καὶ συνῆλθεν ἐπὶ τὸ μέσον φερομένη διὰ τὴν δίνησιν· ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν πάντες λέγουσιν ἐκ τῶν ἐν τοῖς ὑδροῖς καὶ περὶ τὸν ἀέρα συμβαινόντων· ἐν τούτοις γὰρ αἰεὶ φέρεται τὰ μείζω καὶ τὰ βαρύτερα πρὸς τὸ μέσον τῆς δίνης. διὸ δὴ καὶ τὴν γῆν πάντες ὅσοι τὸν οὐρανὸν γεννῶσιν, ἐπὶ τὸ μέσον συνελθεῖν φασιν.

A 88 /2 = Simplicios, In De caelo 511,23 Heiberg

οἱ μὲν πλεῖστοι ἐπὶ τοῦ μέσου κείσθαι λέγουσι τὴν γῆν, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἄναξιμανδρος καὶ Ἄναξιμένης καὶ Ἄναξαγόρας καὶ Δημόκριτος καὶ Πλάτων·

A 88 /3 = Simplicios, In De caelo 520, 28 Heiberg

τῶν λεγόντων μένειν αὐτὴν ἀνεχομένην ὑπὸ τοῦ ὑποκειμένου ἀέρος, ὃν ἐπιπωματίζει πλατεῖα οὔσα καὶ τυμπανοειδῆς ἡ γῆ καὶ οὐ συγχωρεῖ ἀναχωρεῖν. οὕτω δὲ Ἄναξιμένης καὶ Ἄναξαγόρας καὶ Δημόκριτος ἐδόκουν λέγειν.

A 89 /1 = Aristotelés, Meteorologica II, 7; 365a14-34

περὶ δὲ σεισμῶ καὶ κινήσεως γῆς μετὰ ταῦτα λεκτέον·

ἡ γὰρ αἰτία τοῦ πάθους ἐχομένη τούτου τοῦ γένους ἐστίν. ἔστι δὲ τὰ παρειλημμένα μέχρι γε τοῦ νῦν χρόνου τρία καὶ παρὰ τριῶν. Ἄναξαγόρας τε γὰρ ὁ Κλαζομένιος καὶ πρότερον Ἄναξιμένης ὁ Μιλήσιος ἀπεφήναντο, καὶ τούτων ὕστερον Δημόκριτος ὁ Ἀβδηρίτης. (Cfr. Anaximenés A 7, 8; A 20 /3; A 21; Démokritos A 7.)

(19) Ἄναξαγόρας μὲν οὖν φησι τὸν αἰθέρα πεφυκότα φέρεσθαι ἄνω, ἐμπίπτοντα δ' εἰς τὰ κάτω τῆς γῆς καὶ τὰ κοῖλα κινεῖν αὐτήν· τὰ μὲν γὰρ ἄνω συναληλίφθαι διὰ τοὺς ὄμβρους, ἐπεὶ φύσει γε πᾶσαν ὁμοίως εἶναι σομφήν, ὡς ὄντος τοῦ μὲν ἄνω τοῦ δὲ κάτω τῆς ὅλης σφαίρας καὶ ἄνω μὲν τούτου ὄντος τοῦ μορίου ἐφ' οὗ τυγχάνομεν οἰκοῦντες, κάτω δὲ θατέρου.

(31) [εὐήθες?] καὶ τὸ λέγειν μὲν ὡς διὰ τὸ μέγεθος ἐπὶ τοῦ ἀέρος μένει, σειεσθαι δὲ φάσκειν τυπτομένην κάτωθεν ἄνω δι' ὅλης. πρὸς δὲ τούτοις οὐθέν ἀποδίδωσι τῶν συμβαινόντων περὶ τοὺς σεισμούς.

A 89 /2 = Áetios III ,15, 4 (Dox. 379)

περὶ σεισμῶν γῆς·

Ἄναξαγόρας ἀέρος ὑποδύσει τῇ μὲν πυκνότητι τῆς ἐπιφανείας προσπίπτοντος, τῷ δὲ ἔκκρισιν λαβεῖν μὴ δύνασθαι τρόμῳ τὸ περιέχον κραδαίνοντος.

A 89 /3 = Seneca, Natur. quaest. VI, 9, 1

ignem causam motus [terrae] quidam et quidam non [unicam causam] iudicant. inprimis Anaxagoras qui existimat simili paene ex causa et aera concuti et terram, cum [in] inferiore parte spiritus crassum aera et in nubes coactum eadem vi, qua apud nos quoque nubila frangi solent, rupit, et ignis ex hoc collisu nubium cursuque elisi aeris emicuit. hic ipse in obvia incurrit exitum quaerens ac divellit repugnantia, donec per angustum aut nactus est viam exeundi ad caelum aut vi et iniuria fecit.

A 89 /4 = Ammianus Marcellinus XVII, 7, 11 *není v edici DK*

aut certe, ut Anaxagoras adfirmat, ventorum vi subeuntium ima terrarum: qui cum soliditatibus con crustatis inciderint, eruptiones nullas reperientes, eas partes soli convibrant, quas subrepserint umidi. unde plerumque observatur terra tremente ventorum apud nos spiramina nulla sentiri, quod in ultimis eius secessibus occupantur.

A 90 /1 = Áetios III, 16, 2 (Dox. 381)

περὶ θαλάττης πῶς συνέστη καὶ πῶς ἐστὶ πικρά·

Ἄναξαγόρας τοῦ κατ' ἀρχὴν λιμνάζοντος ὑγροῦ περικαέντος ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς περιφορᾶς καὶ τοῦ λεπτοτάτου ἑξατμισθέντος εἰς ἀλκίδα καὶ πικρίαν τὸ λοιπὸν ὑποστήναι.

(Cfr. Hippokratés, *De aëre aquis et locis* 8.)

A 90 /2 = Alexandros Afrod., In Aristotelis meteorologicorum libros comm. 67, 17 Hayduck

τρίτη δὲ δόξα περὶ θαλάσσης ἐστὶν ὡς ἄρα τὸ ὕδωρ τὸ διὰ τῆς γῆς διηθούμενον καὶ διαπλῦνον αὐτὴν ἀλμυρὸν γίνεται τῷ ἔχειν τὴν γῆν τοιούτους χυμοὺς ἐν αὐτῇ· οὗ σημεῖον ἐποιοῦντο τὸ καὶ ἄλας ὀρύττεσθαι ἐν αὐτῇ καὶ νίτρα· εἶναι δὲ καὶ ὀξεῖς χυμοὺς πολλαχοῦ τῆς γῆς. ταύτης πάλιν τῆς δόξης ἐγένετο Ἄναξαγόρας τε καὶ Μητροδώρος (70 A 19).

A 91 /1 = Áetios IV, 1, 3 (Dox. 228. 385)

Ἄναξαγόρας· ἐκ τῆς χιόνος τῆς ἐν τῇ Αἰθιοπίαι τηκομένης μὲν τῷ θέρει, ψυχομένης δὲ τῷ χειμῶνι.

A 91 /2 = Seneca, Naturales Quaestiones IV, 2, 17

Anaxagoras ait ex Aethiopiae iugis solutas nives ad Nilunt usque decurrere. in eadem opinione omnis vestutas fuit. hoc Aeschylus (Suppl. 559 Wil., fr. 300 N.), Sophocles (fr. 797), Euripides (Hel. 3, fr. 228) tradunt.

A 91 /3 = Hérodotos, Historiae II, 22

ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν πολλὸν ἐπιεικεστάτη ἐοῦσα μάλιστα ἔψευσται· λέγει γὰρ δὴ οὐδ' αὐτὴ οὐδέν, οὐδέν, φαμένη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος, ὅς ῥέει μὲν ἐκ Λιβύης διὰ μέσων Αἰθιοπίων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον· κῶς ὧν δῆτα ῥέοι ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων [τόπων] ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα;

A 92, 27-28 = Theophrastos, De sensu et sensibilibus 27-28 (Dox. 507)

Ἄναξαγόρας δὲ γίνεσθαι μὲν [τὰ αἰσθητὰ] τοῖς ἐναντίοις· τὸ γὰρ ὁμοῖον ἀπαθὲς ὑπὸ τοῦ ὁμοίου· καθ' ἐκάστην δ' ἰδίαι πειρᾶται διαριθμεῖν· ὁρᾶν μὲν γὰρ τῇ ἐμφάσει τῆς κόρης, οὐκ ἐμφαίνεσθαι δὲ εἰς τὸ ὁμόχρων. ἀλλ' εἰς τὸ διάφορον. καὶ τοῖς μὲν πολλοῖς μεθ' ἡμέραν, ἐνίοις δὲ νύκτωρ εἶναι τὸ ἀλλόχρων· διὸ ὄξυπεῖν τότε. ἀπλῶς δὲ τὴν νύκτα μᾶλλον ὁμόχρων εἶναι τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἐμφαίνεσθαι δὲ μεθ' ἡμέραν, ὅτι τὸ φῶς συναίτιον τῆς ἐμφάσεως· τὴν δὲ χροάν τὴν κρατοῦσαν μᾶλλον εἰς τὴν ἑτέραν ἐμφαίνεσθαι αἰεί. (28) τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὴν ἀφήν καὶ τὴν γεῦσιν κρίνειν· τὸ γὰρ ὁμοίως θερμὸν καὶ ψυχρὸν οὔτε θερμαίνειν οὔτε ψύχειν πλησιάζον οὐδὲ δὴ τὸ γλυκὺ καὶ τὸ ὄξυ δι' αὐτῶν γνωρίζειν, ἀλλὰ τῷ μὲν θερμῷ τὸ ψυχρὸν, τῷ δ' ἄλμυρῷ τὸ πότιμον, τῷ δ' ὄξει τὸ γλυκὺ κατὰ τὴν ἔλλειψιν τὴν ἐκάστου· πάντα γὰρ ἐνυπάρχειν φησὶν ἐν ἡμῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁσφραίνεσθαι καὶ ἀκούειν τὸ μὲν ἅμα τῇ ἀναπνοῇ, τὸ δὲ τῷ δικνεῖσθαι τὸν ψόφον ἄχρι τοῦ ἐγκεφάλου· τὸ γὰρ περιέχον ὁστοῦν εἶναι κοῖλον, εἰς ὃ ἐμπίπτειν τὸν ψόφον.

A 92, 29-30 = Theophrastos, De sensu et sensibilibus 29-30 (Dox. 507)

(29) ἅπασαν δ' αἴσθησιν μετὰ λύπης, ὅπερ ἂν δόξειεν ἀκόλουθον εἶναι τῇ ὑποθέσει· πᾶν γὰρ τὸ ἀνόμοιον ἀπτόμενον πόνον παρέχει. φανερόν δὲ τοῦτο τῷ τε τοῦ χρόνου πλήθει καὶ τῇ τῶν αἰσθητῶν ὑπερβολῇ. τὰ τε γὰρ λαμπρὰ χρώματα καὶ τοὺς ὑπερβάλλοντας ψόφους λύπην ἐμποιεῖν καὶ οὐ πολὺν χρόνον δύνασθαι τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν. αἰσθητικώτερα δὲ τὰ μείζω ζῶα καὶ ἀπλῶς εἶναι κατὰ τὸ μέγεθος [τῶν αἰσθητηρίων] τὴν αἴσθησιν. ὅσα μὲν γὰρ μεγάλους καὶ καθαρούς καὶ λαμπροὺς ὀφθαλμοὺς ἔχει, μεγάλα τε καὶ πόρρωθεν ὄραν, ὅσα δὲ μικρούς, ἐναντίως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀκοῆς. (30) τὰ μὲν γὰρ μεγάλα τῶν μεγάλων καὶ τῶν πόρρωθεν ἀκούειν, τὰ δ' ἐλάττω λανθάνειν, τὰ δὲ μικρὰ τῶν μικρῶν καὶ τῶν ἐγγύς. καὶ ἐπὶ τῆς ὀσφρήσεως ὁμοίως· ὄζειν μὲν γὰρ μᾶλλον τὸν λεπτὸν ἀέρα, θερμαινόμενον μὲν γὰρ καὶ μανούμενον ὄζειν. ἀναπνέον δὲ τὸ μὲν μέγα ζῶον ἅμα τῷ μανῶ καὶ τὸν πυκνὸν ἔλκειν, τὸ δὲ μικρὸν αὐτὸν τὸν μανόν· διὸ καὶ τὰ μεγάλα μᾶλλον αἰσθάνεσθαι. καὶ γὰρ τὴν ὀσμὴν ἐγγύς εἶναι μᾶλλον ἢ πόρρω διὰ τὸ πυκνοτέραν εἶναι, σκεδαννυμένην δὲ ἀσθενῆ. σχεδὸν δὲ ὡς εἰπεῖν οὐκ αἰσθάνεσθαι τὰ μὲν μεγάλα τῆς λεπτῆς ἀέρος, τὰ δὲ μικρὰ τῆς πυκνῆς.

A 92, 37 = Theophrastos, De sensu et sensibilibus 37 (Dox. 507)

Ἄναξαγόρας μὲν οὖν, ὥσπερ ἐλέχθη, κοινήν τινα ταύτην καὶ παλαιὰν δόξαν ἀναφέρει. πλὴν ἴδιον ἐπὶ πάσαις λέγει ταῖς αἰσθήσεσι καὶ μάλιστα ἐπὶ τῇ ὄψει, διότι τὸ μέγα αἰσθανόμενον ἐστίν, οὐ δηλοῖ δὲ τὰς σωματικώτερας αἰσθήσεις.

A 92, 59 = Theophrastos, De sensu et sensibilibus 59 (Dox. 507)

καὶ γὰρ Ἄναξαγόρας ἀπλῶς εἶρηκε περὶ αὐτῶν [τῶν χρωμάτων].

A 93 /1 = Áetios IV, 3, 2 (Dox. 387)

εἰ σῶμα ἢ ψυχὴ καὶ τίς ἢ οὐσία αὐτῆς·

Ἄναξιμένης, Ἄναξαγόρας, Ἀρχέλαος, Διογένης ἀερῶδη.

A 93 /2 = Áetios IV, 5, 11 (Dox. 392)

Πυθαγόρας, Ἄναξαγόρας ... θύραθεν εἰσκρίνεσθαι τὸν νοῦν.

A 93 /3 = Áetios IV, 7, 1 (Dox. 392n.)

Πυθαγόρας μὲν καὶ Ἄναξαγόρας καὶ Διογένης ... ἄφθαρτον εἶναι τὴν ψυχὴν ἀπεφάναντο.

A 94 /1 = Aristotelés, Ethica Nicomachea VII, 15; 1154b7

ἀεὶ γὰρ πονεῖ τὸ ζῶον ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρτυροῦσι τὸ ὄρᾱν, τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρόν. ἀλλ' ἤδη συνήθεις ἐσμέν, ὡς φασίν.

A 94 /2 = Aspasio, In Ethica Nichomachea 156, 14 Heylbut

ὁ γὰρ Ἄναξαγόρας ἔλεγεν ἀεὶ πονεῖν τὸ ζῶον διὰ τῶν αἰσθήσεων. ταῦτα δὲ οὐχ ὡς συγκατατιθέμενος λέγει, ἀλλ' ἰστορῶν, ἐπεὶ οὐκ ἐδόκει γε αὐτοῖς ἀεὶ ἐν πόνῳ εἶναι τὸ ζῶον. καὶ τὸν Ἄναξαγόραν αἰτιᾶται, [ὡς καὶ] Θεόφραστος ἐν Ἠθικοῖς, λέγων ὅτι ἐξελαύνει ἡδονὴ λύπην ἢ γε ἐναντία...

A 94 /3 = Áetios IV, 9, 16 (Dox. 398)

Ἄναξαγόρας πᾶσαν αἴσθησιν μετὰ πόνου.

A 95 = Cicero, Academica post. I, 12, 44

Arcesilas sibi omne certamen instituit, non pertinacia aut studio vincendi ut quidem mihi videtur, sed earum rerum obscuritate quae ad confessionem ignorationis adduxerant Socratem et iam ante Socratem Democritum, Anaxagoram, Empedoclem, omnes paene veteres, qui nihil cognosci, nihil percipi, nihil sciri posse dixerunt: angustos sensus (31 B 2. 1), imbecillos animos (59 B 21), brevia curricula vitae et ut Democritus in profundo veritatem esse demersam (68 B 117),

opinionibus et institutis omnia teneri, nihil veritati relinqui, deinceps omnia tenebris circumfusa esse dixerunt.

A 96 = Áetios IV, 9, 1 (Dox. 396)

Ἄναξαγόρας, Δημόκριτος (...) ψευδεῖς εἶναι τὰς αἰσθήσεις.

Cfr. A 28.

A 97 /1 = Sextos Empeirikos, Pyrrhon. hypot. I, 33

νοούμενα δὲ φαινομένοις [ἀντιτίθεμεν] ὡς ὁ Ἄναξαγόρας τῷ λευκὴν εἶναι τὴν χιόνα ἀντετίθει ὅτι ἡ χιῶν ὕδωρ ἐστὶ πεπηγός, τὸ δὲ ὕδωρ ἐστὶ μέλαν, καὶ ἡ χιῶν ἄρα μέλαινα ἐστίν.

A 97 /2 = Cicero, Acad. II, 31, 100

faciliorque erit, ut albam esse nivem probet, quam erat Anaxagoras, qui id non modo ita esse negabat, sed sibi, quia sciret aquam nigram esse, unde illa concreta esset, albam ipsam esse ne videri quidem.

A 98 = Schol. Homer. (A) ad Odyss. XVI, 161

μέλαν ὕδωρ· Ἄναξαγόρας, ἐπεὶ φύσει μέλαν· καὶ γοῦν ὁ καπνὸς μέλας ἐστὶν ἐκ τοῦ ὕδατος τῶν ξύλων ἀνιέμενος.

A 98a = Psellos Michael, De lap. 26 = Opuscula logica, physica, allegorica, alia 35, 105 Duffy

τούτων δὲ τῶν παρὰ τοῖς λίθοις δυνάμεων αἰτίας πολλοὶ ἐθάρρησαν ἀποδοῦναι, τῶν μὲν ἀρχαιοτέρων σοφῶν Ἄναξαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Δημόκριτος ...

Cfr. 31 (Empedoklés) A 89.

A 99 = Aristotelés, De anima I, 2; 404a25

ὁμοίως δὲ καὶ Ἄναξαγόρας ψυχὴν εἶναι λέγει τὴν κινουῦσαν, καὶ εἴ τις ἄλλος εἴρηκεν, ὡς τὸ πᾶν ἐκίνησε νοῦς.

A 100 /1 = Aristotelés, De anima I, 2; 404b1

Ἄναξαγόρας δ' ἦπτον διασαφεῖ περὶ αὐτῶν· πολλαχοῦ μὲν γὰρ τὸ αἴτιον τοῦ καλῶς καὶ ὀρθῶς τὸν νοῦν λέγει, ἐτέρωθι δὲ τοῦτον εἶναι τὴν ψυχὴν· ἐν ἅπασιν γὰρ ὑπάρχειν αὐτὸν τοῖς ζώοις καὶ μεγάλοις καὶ μικροῖς καὶ τιμίοις καὶ ἀτιμοτέροις. οὐ φαίνεται δ' ὅ γε κατὰ φρόνησιν λεγόμενος νοῦς πᾶσιν ὁμοίως ὑπάρχειν τοῖς ζώοις, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις πᾶσιν.

A 100 /2 = Aristotelés, De anima I, 2; 405a13

Ἄναξαγόρας δ' ἔοικε μὲν ἕτερον λέγειν ψυχὴν τε καὶ νοῦν ... χρῆται δ' ἀμφοῖν ὡς μιᾷ φύσει, πλὴν ἀρχὴν γε τὸν νοῦν τίθεται μάλιστα πάντων· μόνον γοῦν φησιν αὐτὸν τῶν ὄντων ἀπλοῦν εἶναι καὶ ἀμιγῆ τε καὶ καθαρὸν. ἀποδίδωσι δ' ἄμφω τῇ αὐτῇ ἀρχῇ, τό τε γινώσκειν καὶ τὸ κινεῖν, λέγων νοῦν κινῆσαι τὸ πᾶν.

A 100 /3 = Aristotelés, De anima I, 2; 405b19

Ἄναξαγόρας δὲ μόνος ἀπαθῆ φησιν εἶναι τὸν νοῦν καὶ κοινὸν οὐθὲν οὐθενὶ τῶν ἄλλων ἔχειν.

A 100 /4 = Aristotelés, De anima III, 4; 429a18

ἀνάγκη ἄρα, ἐπεὶ πάντα νοεῖ, ἀμιγῆ εἶναι ὡσπερ φησὶν Ἄναξαγόρας (B 12), ἵνα κρατῆ, τοῦτο δ' ἔστιν ἵνα γνωρίζῃ.

A 101 = Áetios V, 20, 3 (Dox. 432)

Ἄναξαγόρας πάντα τὰ ζῶα λόγον ἔχειν τὸν ἐνεργητικόν, τὸν δ' οἶονεὶ νοῦν μὴ ἔχειν τὸν παθητικόν †, τὸν λεγόμενον τοῦ νοῦ ἔρμηνέα.

A 101a = Psellos Michael, d. omnif. doct. 15

Ἄναξαγόρας δὲ τὸν κατὰ φρόνησιν νοῦν οὐκ ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις τίθεται, οὐχ ὡς μὴ ἔχουσι τὴν νοητὴν οὐσίαν, ἀλλ' ὡς μὴ χρωμένοις αὐτῇ αἰεὶ· δυσὶ τε τούτοις χαρακτηρίζεται ἡ ψυχὴ τῶ τε κινητικῶ καὶ τῶ γνωστικῶ.

A 102 /1 = Aristotelés, De partibus animal. IV, 10; 687a7

Ἄναξαγόρας μὲν οὖν φησὶ διὰ τὸ χειρᾶς ἔχειν φρονιμώτατον εἶναι τῶν ζῶων ἀνθρώπον· εὐλογον δὲ διὰ τὸ φρονιμώτατον εἶναι χειρᾶς λαμβάνειν. αἱ μὲν γὰρ χεῖρες ὄργανόν εἰσιν, ἡ δὲ φύσις αἰεὶ διανέμει καθάπερ ἀνθρώπος φρόνιμος ἕκαστον τῶ δυναμένῳ χρῆσθαι.

A 102 /2 = Plútarchos, De Fortuna 3; 98f

ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ἀτυχεστέροι τῶν θηρίων ἐσμέν, ἐμπειρίαι δὲ καὶ μνήμη καὶ σοφίαι καὶ τέχνη κατὰ Ἄναξαγόραν ἰσφῶντ' τε αὐτῶν χρώμεθα καὶ βλίττομεν καὶ ἀμέλγομεν καὶ φέρομεν καὶ ἄγομεν συλλαμβάνοντες· ὥστ' ἐνταῦθα μηδὲν τῆς τύχης ἀλλὰ πάντα τῆς εὐβουλίας εἶναι καὶ τῆς προνοίας.

A 103 = Áetios V, 25, 2 (Dox. 437)

Ἄναξαγόρας κατὰ κόπον τῆς σωματικῆς ἐνεργείας γίνεσθαι τὸν ὕπνον· σωματικὸν γὰρ εἶναι τὸ πάθος, οὐ ψυχικόν· εἶναι δὲ καὶ ψυχῆς θάνατον τὸν διαχωρισμόν.

A 104 = Galénos, De naturalibus facultatibus II, 8 (II, 107 Kühn; III, 179, 12 Helmr.)

εἰ γὰρ δὴ τοῦτο καλῶς ἠπόρηται, τί οὐχὶ καὶ περὶ τοῦ αἵματος ἐπισκεψόμεθα πότερον ἐν τῶ σώματι λαμβάνει τὴν γένεσιν ἢ τοῖς σιτίοις παρέσπαρται, καθάπερ οἱ τὰς ὁμοιομερείας ὑποτιθέμενοί φασι;

A 105 = Aristotelés, De partibus animalium IV, 2; 677a5

οὐκ ὀρθῶς δ' εὐοίκασιν οἱ περὶ Ἀναξαγόραν ὑπολαμβάνειν ὡς αἰτίαν οὖσαν [τὴν χολήν] τῶν ὀξέων νοσημάτων· ὑπερβάλλουσαν γὰρ ἀπορραίνειν πρὸς τε τὸν πλεύμονα καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰ πλευρά. σχεδὸν γὰρ οἷς ταῦτα συμβαίνει τὰ πάθη τῶν νόσων, οὐκ ἔχουσι χολήν, ἔν τε ταῖς ἀνατομαῖς ἂν ἐγίνετο τοῦτο φανερόν.

A 106 = Áetios IV, 19, 5 (Dox. 409)

Ἀναξαγόρας τὴν φωνὴν γίνεσθαι πνεύματος ἀντιπεσόντος μὲν στερεμνίῳ ἀέρι, τῇ δ' ὑποστροφῇ τῆς πλήξεως μέχρι τῶν ἀκοῶν προσενεχθέντος· καθὸ καὶ τὴν λεγομένην ἠχῶ γίνεσθαι.

A 107 = Aristotelés, De generatione animalium IV, 1; 763b30

φασὶ γὰρ οἱ μὲν ἐν τοῖς σπέρμασιν εἶναι ταύτην τὴν ἐναντίωσιν εὐθύς, οἷον Ἀναξαγόρας καὶ ἕτεροι τῶν φυσιολόγων· γίνεσθαί τε γὰρ ἐκ τοῦ ἄρρενος τὸ σπέρμα, τὸ δὲ θῆλυ παρέχειν τὸν τόπον, καὶ εἶναι τὸ μὲν ἄρρεν ἐκ τῶν δεξιῶν, τὸ δὲ θῆλυ ἐκ τῶν ἀριστερῶν, καὶ τῆς ὑστέρας τὰ μὲν ἄρρενα ἐν τοῖς δεξιοῖς εἶναι, τὰ δὲ θήλεα ἐν τοῖς ἀριστεροῖς.

A 107cfr = Aischylos, Eumenides 658-662

οὐκ ἔστι μήτηρ ἢ κεκλημένη τέκνου
τοκεύς, τροφὸς δὲ κύματος νεοσπόρου·
τίκτει δ' ὁ θρώσκων, ἢ δ' ἄπερ ξένῳ ξένη
ἔσωσεν ἔρνος, οἷσι μὴ βλάβη θεός.
τεκμήριον δὲ τοῦδέ σοι δείξω λόγου·

A 108 = Censorinus 6, 1 (Dox. 190)

Anaxagoras cerebrum unde omnes sunt sensus.

A 109 = Censorinus 6, 2

sunt qui aetherium calorem inesse arbitrentur, qui membra disponat, Anaxagoran secuti.

A 110 = Censorinus 6, 3 (Dox. 191)

Anaxagorae enim ceterisque compluribus per umbilicum cibus administrari videtur.

A 111 = Censorinus 6, 8

Anaxagoras autem eius parentis faciem referre liberos iudicavit, qui seminis amplius contulisset.

A 112 = Áetios V, 10, 23 (Dox. 430)

οί περὶ Ἐπίκουρον ... ἐκ μεταβολῆς τῆς ἀλλήλων γεννᾶσθαι τὰ ζῶα· μέρη γὰρ εἶναι τοῦ κόσμου ταῦτα, ὡς καὶ Ἄναξαγόρας καὶ Εὐριπίδης·

A 112 cfr = Euripides, Chrysis fr. 839, 1-14

Γαῖα μεγίστη καὶ Διὸς Αἰθήρ,
 ὁ μὲν ἀνθρώπων καὶ θεῶν γενέτωρ,
 ἡ δ' ὑγροβόλους σταγόνας νοτίας
 παραδεξαμένη τίκτει θνητούς,
 τίκτει βοτάνην φύλά τε θηρῶν,
 ὅθεν οὐκ ἀδίκως
 μήτηρ πάντων νενόμισται.
 χωρεῖ δ' ὀπίσω
 τὰ μὲν ἐκ γαίας φύντ' εἰς γαῖαν,
 τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου βλαστόντα γονῆς
 εἰς οὐράνιον πάλιν ἦλθε πόλον·
 θνήσκει δ' οὐδὲν τῶν γιγνομένων,
 διακρινόμενον δ' ἄλλο πρὸς ἄλλου
 μορφὴν ἑτέραν ἀπέδειξεν.

A 113 = Eirénaïos II, 14, 2 (Dox. 171)

Anaxagoras autem, qui et atheus cognominatus est, dogmatizavit facta animalia decidentibus e caelo in terram seminibus.

A 114 = Aristotelés, De generatione animalium III, 6; 756b13

εἰσὶ γὰρ τινες οἱ λέγουσι κατὰ τὸ στόμα μείγνυσθαι τοὺς τε κόρακας καὶ τὴν ἴβιν καὶ τῶν τετραπόδων τίκτειν κατὰ τὸ στόμα τὴν γαλῆν. ταῦτα γὰρ καὶ Ἄναξαγόρας καὶ τῶν ἄλλων τινὲς φυσικῶν λέγουσι λίαν ἀπλῶς καὶ ἀσκέπτως λέγοντες.

A 115 = Aristotelés, De respir. 2; 470b30

Ἄναξαγόρας δὲ καὶ Διογένης πάντα φάσκοντες ἀναπνεῖν περὶ τῶν ἰχθύων καὶ τῶν ὀστρεείων λέγουσι τίνα τρόπον ἀναπνέουσιν. καὶ φησιν Ἄναξαγόρας μὲν, ὅταν ἀφῶσι τὸ ὕδωρ διὰ τῶν βραγχίων, τὸν ἐν τῷ στόματι γινόμενον ἀέρα ἔλκοντας ἀναπνεῖν τοὺς ἰχθύς. οὐ γὰρ εἶναι κενὸν οὐδέν.

A 116 = Plútarchos, Quaest. phys. 1; 911d

ζῶον γὰρ ἔγγειον τὸ φυτὸν εἶναι οἱ περὶ Πλάτωνα καὶ Ἄναξαγόραν καὶ Δημόκριτον οἴονται.

A 117 /1 = Theophrastos, Historia plantarum III, 1, 4

Ἄναξαγόρας μὲν τὸν ἀέρα πάντων φάσκων ἔχειν σπέρματα καὶ ταῦτα συγκαταφερόμενα τῷ ὕδατι γεννᾶν τὰ φυτὰ ...

A 117 /2 = Pseudo-Aristotelés, De plantis I, 1; 815a15

Anaxagoras autem (...) desiderio eas [plantas] moveri dicunt, sentire quoque et tristari delectarique asserunt. quorum Anaxagoras animalia esse has laetarique et tristari dixit fluxum foliorum argumentum assumens.

A 117 /3 = Pseudo-Aristotelés, De plantis I, 1; 815b16 (c. 2)

Anaxagoras autem (...) illas intellectum intellegentiamque habere dicebant.

A 117 /4 = Pseudo-Aristotelés, De plantis I, 1; 816b26 (c. 5)

licet Anaxagoras dixerit ipsam habere spiritum.

A 117 /5 = Pseudo-Aristotelés, De plantis I, 1; 817a23 (c. 6)

estque principium cibi plantarum a terra et principium generationis fructuum a sole. et ideo Anaxagoras dixit quod earum frigus est ab aere et ideo dicit lechineon quod terra mater est plantarum et sol pater.